

Univerzita Palackého v Olomouci

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových studií

Mezinárodní rozvojová studia

Země Guinejského zálivu a jejich role v distribuci ropy v regionálním a globálním měřítku

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Doc. RNDr. Zdeněk SZCZYRBA, Ph.D.

Vypracoval: Josef JANEK

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a veškeré použité materiály jsou uvedeny v seznamu literatury.

V Olomouci 3. 8. 2011

.....

Chtěl bych poděkovat Doc. RNDR. Zdeňkovi Szczyrbovi, Ph.D. za jeho trpělivost, cenné rady a připomínky, které mi pomohly při vypracování této práce.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových studií

Akademický rok: **2008/2009**

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Josef JANEK**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Země Guinejského zálivu a jejich role v distribuci ropy v regionálním a globálním měřítku**

Zásady pro vypracování:

Struktura práce:

1. Úvod
2. Cíle a metody práce
3. Geografická charakteristika regionu
4. Historický vývoj
5. Politická situace
6. Hospodářská situace zemí Guinejského zálivu
- 6.1. Nerostné bohatství
 - těžba ropy
7. Zahraniční zájmy
8. Environmentální problémy
9. Diskuze k poznatkům
10. Závěr
11. Summary

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná / elektronická**

Seznam literatury:

Oliveira, R. S.: Oil and Politics in the Gulf of Guinea. Columbia University Press, 2007.

Cílek, V., Kašík, M., Ruller, T.: Nejistý plamen. Dokořán, 2007.

Lacina, K. et al.: Nejnovější dějiny Afriky. Svoboda, 1987.

Basedau, M., Mehler, A.: Recourse Politics in sub-Saharan Africa. Hamburg: Institut für Afrika-Kunde, 2005.

Collier, P.: The bottom billion : why the poorest countries are failing and what can be done about it. New York: Oxford University Press, 2007

Vedoucí bakalářské práce:

Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce:

7. května 2009

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2010

vedoucí bakalářské práce

OBSAH

Seznam použitých zkratk.....	8
1. Úvod.....	10
2. Cíle a metody práce.....	11
2.1. Cíle práce.....	11
2.2. Metodika.....	11
3. Geografická charakteristika regionu.....	13
3.1. Charakteristika zálivu.....	13
3.1.1. Poloha.....	13
3.1.2. Geomorfologie.....	13
3.1.3. Oceánské proudění.....	13
3.1.4. Biodiverzita.....	14
3.2. Charakteristika okolní pevniny	14
3.2.1. Povrch.....	14
3.2.2. Podnebí.....	15
3.2.3. Vodstvo.....	15
3.3. Proč je ropa právě zde?	15
3.4. Geografický přehled ropných zemí v zálivu.....	16
4. Historický vývoj.....	17
4.1. Nigérie.....	17
4.2. Angola.....	20
4.3. Gabon.....	22
4.4. Rovníková Guinea.....	23
4.5. Kongo.....	24
4.6. Kamerun.....	25
5. Politická situace.....	26
5.1. Stabilita politického zřízení.....	26
5.2. Korupční prostředí.....	27
5.3. Mezinárodní bezpečnostní hrozby.....	29
5.3.1. Hraníční spory.....	29
5.3.2. Pirátství.....	30
5.3.3. Kradení ropy.....	30
5.4. Vnitrostátní bezpečnostní hrozby.....	31
5.4.1. Konflikt v deltě Nigeru.....	31
5.4.2. Problémová Cabinda.....	31
5.4.3. Náboženské a etnické nepokoje v Nigérii.....	32
6. Hospodářská situace zemí Guinejského zálivu	34
6.1. Nerostné bohatství.....	34
6.1.1. Ropa.....	34
6.1.1.1. Zásoby ropy.....	34
6.1.1.2. Těžba ropy.....	35
6.1.1.3. Export ropy.....	38
6.1.1.4. Budoucí potenciál.....	39

6.1.2. Zemní plyn.....	39
6.2.Petrochemický průmysl.....	41
6.2.1. Rafinérská kapacita.....	42
6.2.2. Regionální distribuce ropy a ropných produktů.....	42
6.3. Tvorba HDP.....	43
6.3.1. Závislost na exportu ropy	45
6.3.2. Hrozba nizozemské nemoci.....	46
6.3.3. Deformace zemědělství.....	47
6.3.4. Rostoucí inflace.....	48
7. Zahraniční zájmy.....	49
7.1. Spojené státy americké.....	49
7.2. Čína.....	51
7.3. Evropa.....	53
7.4. Indie.....	55
8. Environmentální problémy.....	57
8.1. Ropné úniky.....	57
8.2. Volné spalování zemního plynu.....	59
9. Diskuse k poznatkům.....	62
10. Závěr.....	64
11. Summary.....	65
Použité zdroje.....	66

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

b/d – barelů za den

BP – *British Petroleum*

CNOOC - *China National Offshore Oil Corporation*

CNPC - *China National Petroleum Corporation*

CPI – *Corruption Perception Index* – index vnímání korupce

DR Kongo – Demokratická republika Kongo

EIA – *U. S. Energy Information Administration*

EU – *European Union* – Evropská unie

FLEC – *Frente para a Libertação do Enclave de Cabinda* – Fronta za osvobození enklávy Cabinda (Angola)

HDP – hrubý domácí produkt

HRW – *Human Rights Watch*

IMB – *International Maritime Bureau*

IMF – *International Monetary Fund* – Mezinárodní měnový fond

JAR – Jihoafrická republika

LNG – *Liquefied Natural Gas* – zkapalněný zemní plyn

MEND – *Movement for Emancipation of Niger Delta* – Hnutí za emancipaci delty Nigeru

MPLA - *Movimento Popular de Libertação de Angola* – Lidové hnutí za osvobození Angoly

OECD – *Organisation for Economic Co-operation and Development* – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

OPEC – *Organization of the Petroleum Exporting Countries* – Organizace zemí vyvážejících ropu

PO – Princův ostrov

R/P – *Reserves to production ratio* – index vyčerpání zásob

SIR - *Société Ivoirienne de Raffinage*

SNH – *Société National des Hydrocarbures*

SNPC – *Société Nationale des Pétroles du Congo*

SOGARA - *Société Gabonaise de Raffinage*

SONANGOL - *Sociedade Nacional de Combustíveis de Angola*

SSA – *Sub-Saharan Africa* - Subsaharská Afrika

UK – *United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland* – Spojené království Velké Británie a Severního Irsku

UNCTAD – *United Nations Conference on Trade and Development* – Konference OSN o obchodu a rozvoji

UNECA - *United Nations Economic Commission for Africa* – Ekonomická komise OSN pro Afriku

UNITA - *União Nacional para la Independência Total de Angola* – Národní svaz za úplnou nezávislost Angoly

UNODC – *United Nations Office on Drugs and Crime* – Úřad pro drogy a kriminalitu

USA – *United States of America* – Spojené státy americké

USD – *United States dollar* – americký dolar

WACPo – *West African Gas Pipeline Company*

WB – *World Bank* – Světová banka

1. ÚVOD

Afrika se dostává do popředí zájmu celosvětového dění. Tak jako narůstá spotřeba nerostných surovin ve světě, vzrůstá i potřeba pokrývat tento nárůst dovozem surovin z Afriky. Přitom ropa je z těchto surovin nejdůležitější průmyslovou komoditou. Tato mazlavá surovina je nenahraditelným nebo těžko nahraditelným zdrojem pro řadu odvětví, zvláště pro dopravu. A některé země v Guinejském zálivu mají ropy více než dost...

Většina světové ropy se nachází v Perském zálivu. Rozvinuté země často hovoří o potřebě zbavit se závislosti na tomto zdroji, protože mnoho zemí je tam politicky nestabilních. Proto se nabízí region Guinejského zálivu jako vhodná alternativa. Jak je tomu však ve skutečnosti? Mají tyto země reálný potenciál pro diverzifikaci importu ropy vyspělých zemí nebo to jejich politická situace či produkční kapacita neumožňuje? A které světové mocnosti mají zájem o zdejší ropu?

2. CÍLE A METODY PRÁCE

2.1. CÍLE PRÁCE

Cílem práce je prozkoumat země Guinejského zálivu, jejichž minulost, přítomnost či pravděpodobná budoucnost jsou spjaty nějakým způsobem s ropou. Šesti zemím tohoto zálivu spjatých dlouhodoběji s ropou je věnována větší pozornost. Další státy jsou zmiňovány pouze okrajově v závislosti na okolnostech.

Úvodní část je zaměřena na charakteristiku území Guinejského zálivu, jeho vymezení a objasnění základních prvků. Tato kapitola také uvádí základní informace o šesti nejdůležitějších ropných státech v oblasti. Historický vývoj v zemích Guinejského zálivu je popsán podle číslování ve **čtvrté kapitole**. Zde jsou připomenuta významná historická fakta ropného průmyslu ve zkoumaných zemích, jako například počáteční objevy, první těžba, rozvoj ropného sektoru a nebo vývoj exportu ropy. **Pátá část** se věnuje politické a bezpečnostní situaci v regionu. Popsány jsou vnitrostátní i mezistátní specifika místních společenství. Ekonomickou situaci zemí Guinejského zálivu s důrazem na těžbu ropy mapuje **šestá kapitola**. V této části je rovněž zahrnuta role zemního plynu, jenž se často asociuje s ložisky ropy. **Kapitola č. 7** vypovídá o zapojení zahraničních aktérů do boje o ropu v Guinejském zálivu. **Osmá část** práce zkoumá stav životního prostředí po dlouholeté nekontrolované těžbě ropy. Konečně v **závěrečné části** práce je vedena diskuze k zajímavým poznatkům.

2.2. METODIKA PRÁCE

Při psaní bakalářské práce byla využita rešeršně-kompilační metoda sběru a třídění dat pro jejich následnou interpretaci. Nejdříve bylo potřeba zjistit, které země disponují zásobami ropy a v jakém rozsahu probíhá jejich těžba. Podle toho došlo k vymezení regionu a určení prioritních zemí. Následovala analýza ropného sektoru a specifikace místních podmínek. Nakonec bylo potřeba zjistit úlohu zapojení zahraničních velmocí v regionu a stav životního prostředí v oblasti.

Základním zdrojem všeobecných informací o ropě je publikace *Nejistý plamen* od autorů Václava Cílka a Martina Kašíka. Obrovským zdrojem informací byla volná internetová knihovna *Knihy Google*. Údaje o zásobách nebo těžbě ropy lze získat u mezinárodní instituce *EIA* nebo na stránkách ropné společnosti *BP*. Další různé statistiky jsou uvedeny od odborných organizací OSN (*UNODC*, *UNIECA*, *UNCTAD* a jiné) nebo

dalších světových organizací (*OECD, EU*). Pro informace o korupci jsou vynikajícím zdrojem instituce *Transparency International* a *Human Rights Watch (HRW)*. Téměř veškerá literatura a internetové zdroje jsou v angličtině. Ekonomické informace o zemích poskytují mezinárodní finanční instituce *WB* a *IMF*.

V práci je pro lepší vypovídací hodnotu použito poměrně velké množství tabulek se statistickými údaji. Pro odkazy citací literatury a různých vysvětlivek je využit systém poznámek pod čarou. Všechny zdroje použité k vytvoření díla se nacházejí na konci práce.

3. GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA REGIONU

3.1. CHARAKTERISTIKA ZÁLIVU

3.1.1. Poloha

Různé zdroje se liší ve vymezení Guinejského zálivu. Pro účely práce je záliv vytyčen na západě územím Pobřeží Slonoviny a dále se táhne směrem na východ podél pobřeží Ghany, Toga, Beninu, Nigérie a poté směrem na jih u pobřeží Kamerunu, Rovníkové Guiney, Gabonu, Konga, DR Konga až po Angolu. Guinejský záliv je součást Atlantského oceánu. V jeho východní tropické části omývá západní pobřeží Afriky.

3.1.2. Geomorfologie

Pobřeží Guinejského zálivu je tvořeno západní částí africké tektonické desky a nápadně odpovídá kontinentálnímu okraji Jižní Ameriky mezi Brazílií a Guyanou. Shoda mezi geologií a geomorfologií těchto dvou obrysů pobřeží představuje jeden z nejjasnějších důkazů teorie kontinentálního driftu. Kontinentální šelf je téměř rovnoměrně úzký a přes 160 km se rozšiřuje v zátocě Biafra (Kamerun). Řeka Niger vytvořila širokou deltu z holocénského bahna (méně než 11 700 let staré) a proto na tomto místě neodpovídá spojitost mezi africkou a jihoamerickou tektonickou deskou. Jedinou vulkanicky aktivní částí je oblouk, který tvoří Kamerunská hora a ostrovy Bioko, Princův ostrov, Svatý Tomáš a Annobón.¹ Oblast ukrývající zásoby patří mezi tři geologické provincie:

- Guinejský záliv (Pobřeží Slonoviny, Ghana, Togo, Benin, západ Nigérie)
- Delta Nigeru (Nigérie, západ Kamerunu)
- Středo-západní pobřeží (Kamerun, Rovníková Guinea, Gabon, Kongo, Angola)²

3.1.3. Oceánské proudění

Severní pobřeží zálivu omývá na východ směřující Guinejský proud, jenž je široký 400 – 480 km v oblasti od Senegalu po zátoku Biafra. Tropická voda Guinejského proudu je oddělena od rovníku tokem studeného Benguelského proudu (ovlivňuje Angolu) a ústím řeky Kongo. Teplá tropická voda má relativně malou salinitu vlivem říčních přítoků a vysokých dešťových srážek podél pobřeží. Tato teplá voda je oddělena od hlubší, slanější a chladnější vody mělkým teplotním gradientem – vrstvou vody mezi vrchnější a spodnější

1 EB (2011)

2 USGS (2010)

částí, která leží obvykle méně než 30 metrů hluboko. Na pobřeží nastává upwelling³ a z toho důvodu je zde bohatá produkce rostlinného a živočišného života.⁴

3.1.4. Biodiverzita

Rozmanitost mořských rostlin a živočichů Guinejského zálivu je limitována při srovnání s jinými tropickými oblastmi. Relativní biologická chudoba je důsledkem chybějícího ekosystému korálového útesu z důvodu nízké salinity a vysokého zakalení Guinejským proudem. Dalším důvodem je klimatický úpadek do chladnějších podmínek před 23 – 5 miliony let, během kterého vzniklo daleko méně útočišť pro tropické druhy zvířat a rostlin. Nejdůležitějším rysem pobřeží jsou mangrovové porosty na ploše přibližně 28 000 km², které tvoří 15 % světových mangrovníků.⁵

Protože většina pobřeží leží nízko bez přirozených přístavů a pobřeží je od souše odděleno mangrovníky a lagunami, pro obyvatele není snadné dostat se námořní cestou do zálivu. Oblasti nacházející se v Pobřeží Slonoviny a Ghaně, kde pobřeží není tak nepravidelné a pobřežní rybářské oblasti jsou relativně produktivní, tvoří výjimky.⁶

3.2. CHARAKTERISTIKA OKOLNÍ PEVNINY

3.2.1. Povrch

Oblast kolem Guinejského zálivu náleží k plošinaté části Afriky. Mezi saharsko-súdanskými rovinami a Guinejským zálivem se rozkládá Hornoguinejská vysočina (vrcholy Loma 1 947 m, Nimba 1 768 m, plošina Bauči 1 780 m, Adamauské pohoří 2 679 m). Dolnoguinejská vrchovina dosahuje středohorských výšek, pouze v jižní Angole vystupují horské celky nad 2 000 m. Uprostřed kontinentu se rozkládá obrovská Konžská pánev na více než 3 mil. km². Její dno se nachází ve výšce 300 – 500 m. Je obklopena horami, z nichž nejvyšší je Kamerun vysoký 4 070 metrů.⁷

3.2.2. Vodstvo

Do Atlantského oceánu je odvodňována veškerá voda tekoucí řekami. Největší z nich je řeka *Kongo* s délkou 4 835 km a s povodím 3 822 000 km². Odvodňuje rozsáhlou Konžskou pánev s množstvím přítoků. Průměrný průtok u Kinshasy je 41 400 m³/s. Nigérii

3 upwelling = výstupné proudy přinášející živiny ze spodnějších chladných vod

4 EB (2011)

5 Schwartz, M. L. (2005), s. 4

6 EB (2011)

7 Střída, M. a kol. (1987), s. 9

protéká třetí největší africká řeka *Niger*. Se svým tokem dlouhým 4 160 km a plochou povodí 2 092 000 km² ústí do Guinejského zálivu. Široká delta má rozlohu 24 000 km². Největším přítokem je zleva řeka *Benue*. Průtok řeky *Niger* u ústí dosahuje 12 000 m³/s.⁸ Mezi významné řeky patří ještě *Volta* s průtokem 1 210 m³/s, která protéká Ghanou. Vzniká na soutoku Bílé a Černé Volty, kde byla v roce 1965 vybudována umělá nádrž *Volta*.⁹

3.2.3. Podnebí

Převažuje zde vlhké rovníkové podnebí s poměrně stálou roční teplotou (25 – 30°C) a velkými srážkami v rozmezí 1 500 až 2 000 mm. Na svazích hor dosahují srážky 3 000 – 5 000 mm ročně, maximum je v Debundji (Kamerun) až 10 170 mm za rok. Dále na sever a na jih od Guinejského zálivu se rozkládá vlhké tropické pásmo s průměrnou teplotou 24 – 30°C a srážkami od 600 do 1 500 mm. V tomto pásu jsou dvě období dešťů a dvě období sucha. V pásmech od 8° do 20° severní i jižní zeměpisné šířky (odpovídá severním částem států – Pobřeží Slonoviny, Ghana, Nigérie, Kamerun – a většině území Angoly) je podnebí s jedním obdobím dešťů a jedním obdobím sucha s celkovým množstvím srážek 200 – 600 mm za rok a většími teplotními rozdíly (18° - 36°C).¹⁰

3. 3. PROČ JE ROPA PŘÁVĚ ZDE?

Jedna z teorií vzniku ropy (uznávanější) předpokládá jako hlavní prostředí pro vznik šelfová moře. Zde se hromadí živiny přinášené hlubokými mořskými proudy anebo řekami z vnitrozemí. Tato organická hmota je pak překrývána vlivem mořských proudů, podmořských sesuvů a v estuáriích sedimenty rychle zanášených velkých řek, jako je *Niger* a *Kongo*. Postupným přírůstkem během milionů let vzniká až několik kilometrů mocné těleso špatně zpevněných hornin. Následně musí poklesnout mořské dno do hloubek 2 200 až 5 500 metrů, kde za teplot 65-150 °C teprve vzniká ropa.¹¹

8 Šindler, P., Baar, V. (1988), s. 18

9 EB (2011)

10 Šindler, P., Baar, V. (1988), s. 14

11 Cílek, V., Kašík, M. (2007), s. 23

3.4. GEOGRAFICKÝ PŘEHLED ROPNÝCH ZEMÍ V ZÁLIVU

Nigérie má ze sledovaných zemí zdaleka nejvíce obyvatel. Rozlohou dominují státy Angola a Nigérie. Naopak se vymyká malá země Rovníková Guinea. Většina zemí získala nezávislost v roce 1960, Rovníková Guinea v roce 1968 a Angola nejpozději až roku 1975. Oficiální jazyky jsou shodné s bývalými kolonizátory, v některých zemích jsou uzákoněny i další.

Tabulka 1: Základní charakteristika vybraných zemí Guinejského zálivu

Základní charakteristika vybraných zemí Guinejského zálivu				
Stát	Hlavní město	Nezávislost	Rozloha (km²)	Počet obyvatel
Angola	Luanda	1975 na Portug.	1 246 700	13 068 161
Gabon	Libreville	1960 na Francii	267 667	1 545 255
Kamerun	Yaoundé	1960 na Francii	475 440	19 294 149
Kongo	Brazzaville	1960 na Francii	342 000	4 125 916
Nigérie	Abuja	1960 na UK	923 768	152 217 341
Rovníková Guinea	Malabo	1968 na Španěl.	28 051	650 702

Zdroj: CIA, World Factbook (July 2010)

4. HISTORICKÝ VÝVOJ

4.1. NIGÉRIE

První průzkumy, hledající ropu v regionu, se uskutečnily během let 1907–1914 v Nigérii s podporou německých společností. Na dlouhou dobu poté bylo hledání přerušeno první světovou válkou.¹² Až v roce 1937 dostala jako jediná povolení ke zkoumání společnost *Shell D'Arcy* (později *Shell-BP Petroleum Development Company*),¹³ které bylo o rok později rozšířeno na celou Nigérii.¹⁴ Další plány zhatila druhá světová válka. Vrtání opět začalo v roce 1951 a za další dva roky objevil *Shell-BP* zanedbatelné množství ropy ve vrtu *Akata-1*. Rok 1956 je považován za průlomový, neboť *Shell-BP* našel první hospodářsky využitelné ložisko v *Oloibiri* a tak v prosinci 1957 mohla začít těžba surové ropy.¹⁵

Postkoloniální období

Nezávislost Nigérie získaná roku 1960 přinesla několik změn. Jednou z nich byl příchod dalších mezinárodních společností, jako například *Texaco*, *Gulf*, *Agip*, *Safrap*, *Philips* a *Mobil*. Korporace se staly dominujícím činitelem nigerijského ropného průmyslu. Prostřednictvím svých operací a vlastnictvím technologie, pracovní síly na vysoké úrovni, vědomostí a finančních prostředků vtáhly Nigérii do světového kapitalistického systému. Další změnou byla výše poplatků a daní. Nově zavedené omezení určovalo 50% podíl na zisku pro Nigérii. Během 70. let byly poplatky navýšeny dokonce na 60 procent.¹⁶

V 70. letech se nigerijská vláda rozhodla vstoupit do joint venture¹⁷ s několika nadnárodními ropnými společnostmi. Za tímto účelem byla založena státní společnost NNPC. Mezi pravomoci této společnosti patří nařízení o rozsahu explorační ropy a zemního plynu přes těžbu a prodej až po výrobu derivátů ropy a zemního plynu určeného pro domácí i zahraniční odbyt. Největší spolupráce je vedena s firmou *Shell*, která těží téměř 50 % nigerijské ropy.¹⁸ Od roku 1971 je Nigérie členem organizace OPEC.

¹² Frynas, J. G. (2000), s. 9

¹³ Ikein, A. A., Alamiyeseigha, D., Azaiki, S. (2008), s. 73

¹⁴ Ihonvbere, J. O., Shaw, T. (1998), s. 68

¹⁵ Frynas, J. G. (2000), s. 9

¹⁶ Ihonvbere, J. O., Shaw, T. (1998), s. 68

¹⁷ joint venture je spojení zahraničního a domácího podniku, příkladem je japonsko-švédský Sony Ericsson

¹⁸ Guides, E. (2006), s. 111

Tabulka 2: Mezinárodní ropné společnosti v Nigérii a počátek zdejšího působení

Mezinárodní ropné společnosti v Nigérii a počátek zdejšího působení	
Firma	Rok
Shell Petroleum Development Company Ltd.	1937
Mobil Producing Nigeria Unlimited	1955
Chevron Nigeria Ltd.	1961
Texaco Overseas Nig. Petroleum Co. Unltd.	1961
Elf Petroleum Nigeria Limited	1962
Philip (1964); Pan Ocean Oil Corporation	1972
Bought over Ashland Oil Nigeria Limited	1973
Agip Energy & Natural Resources	1979
Statoil/BP Alliance	1992
Esso Exploration & Production Nig. Ltd.	1992
Texaco Outer Shelf Nigeria Limited	1992
Shell Nig. Exploration & Production Co.	1992
Total (Nig.) Exploration & Prod. Co. Ltd.	1992
Amoco Corporation	1992
Chevron Exploration & Production Co	1992
Conoco	1992
Abacan	1992

zdroj: Nigerian Investment Promotion Commission (2004)

Role ropy v občanské válce 1967–1970

Ropa byla jedním z faktorů přispívající k válce. Poplatky z nizozemských a francouzských ropných koncernů pumpovaly do nigerijské ekonomiky miliardy dolarů. Vůdce separatistické Biafry Ojukwu jednoduše věřil, že kontrola velkých ropných ložisek na jihovýchodě Nigérie může z Biafry udělat životaschopný nezávislý stát.¹⁹ Sázka na ropu se však stala osudnou. Ekonomika Biafry byla na ropě těžce závislá. Brzy po vypuknutí občanské války obsadila federální vojska nepřátelská ropná pole a Biafra si tak musela vystačit pouze s velice omezenými zdroji na vedení efektivní války a udržení nezávislosti. Navíc kritický nedostatek potravin v oblasti vedl k hladomoru. Hlavní město Biafry Enugu bylo dobyto federálními silami již v říjnu 1967, tedy tři měsíce od počátku konfliktu. Pokračující hladomor a bojové neúspěchy vedly ke kolapsu Biafry v lednu roku 1970. Válka si vyžádala životy více než milionu Biafranů, kteří umírali v boji nebo na následky hladomoru a nemocí.²⁰

¹⁹ Derouen, K., Heo, U. (2007), s. 579

²⁰ Booker, M. K. (2003), s. 44

Krise v osmdesátých letech

Hlavními příčinami hluboké deprese osmdesátých let byla korupce vysoce postavených úředníků a pokračující pád světových cen ropy. Jestliže se v roce 1981 barel nigerijské ropy prodával za 40 amerických dolarů, pak na konci roku 1986 stál barel ropy jen asi 14 dolarů a o dva roky později cena klesla na pouhých 10 dolarů za barel. Takový prudký pokles cen ropy způsobil obrovské potíže pro ekonomiku, jejíž export z 95 % obstarává ropa. Příjmy z exportu poklesly z 25 miliard dolarů v roce 1980 na 6,8 miliard dolarů v roce 1986.²¹ Nárůst populace také přispěl k tomu, že HDP na obyvatele bylo v témže roce o 35 procent menší než v roce 1977 a dokonce o 19 procent nižší než v roce 1970, kdy skončila občanská válka.²²

Kde končila nigerijská ropa?

Cílové destinace pro ropy z Nigérie se v průběhu let značně měnily. V letech 1958-61 směřovala veškerá ropa do Velké Británie a Nizozemí, domovských zemí společnosti Shell-BP. Během 60. let už nigerijskou ropy kupovali další zákazníci v západní Evropě, USA, Japonsku, Africe a Latinské Americe. Na začátku sedmdesátých let se největším odběratelem ropy z Nigérie staly Spojené státy americké. Podíl ropy vyvážené do USA následně rapidně poklesl na pouhých 14,1 % v roce 1984. Příčinou byla světová ekonomická recese po ropných šocích. Západní Evropa v ten samý rok dovážela 72,3 % nigerijské ropy.²³ Export do blízkých afrických zemí společenství ECOWAS se pohyboval pouze kolem pěti procent.²⁴

Zvýšená těžba ropy ze dna Severního moře v 80. letech způsobila relativní pokles dovozu ropy z Nigérie do západoevropských zemí. Naopak Spojené státy zvýšily svůj import a v roce 1989 jejich podíl na exportu nigerijské ropy kulminoval na 52,6 %. V roce 1997 USA zůstávaly na čele exportérů s podílem 48 %, na druhém místě západní Evropa měla přibližně 38% podíl. Německo bylo největší evropským dovozcem nigerijské ropy následované Francií. Velká Británie, dřívější kolonizátor, patřila se zanedbatelným podílem 0,2 % mezi nevýznamné odběratele.²⁵

²¹ Abeguinrin, O. (2003), s. 178

²² Collier, P., Sambanis, N. (2005), s. 106

²³ Frynas, J. G. (2000), s. 18

²⁴ Osuntogun, A. Edordu, C. C., Oramah, B. O. (1997) s. 5

²⁵ Frynas, J. G. (2000), s. 18

4.2. ANGOLA

Těžba ropy v Angole započala roku 1955, kdy bylo objeveno první ložisko v pánvi Kwanza. Během 60. let následovaly objevy ropných polí v mělkých pobřežních vodách provincie Cabindy.²⁶ Produkce v Cabindě začala roku 1968 a následný rozvoj místní těžby učinil z ropy nejdůležitější průmyslové odvětví. Již v roce 1973 se ropa stala největším vývozním artiklem, když na prvním místě předskočila kávu.²⁷ Důsledkem rapidního nárůstu ceny ropy v roce 1973 vzrostly příjmy z exportu ropy oproti roku 1969 téměř dvanáctinásobně.²⁸ Vláda v roce 1976 vytvořila *Sonangol*, národní ropnou společnost pro řízení ropného průmyslu. O dva roky později *Sonangol* získal 51% podíl v Cabindě a stal se jediným vlastníkem licencí pro průzkum a těžbu.²⁹

Nedostatečné investice vedly k poklesu produkce ropy na počátku 80. let, avšak od roku 1983 těžba opět začala stoupat a vytvořila nové rekordy.³⁰ Kvůli pádu cen ropy v roce 1986 začala angolská vláda zvažovat regionální spolupráci k ochraně svých zájmů jako ropného producenta. Ačkoli Angola obdržela pozvánku ke vstupu do OPEC, rozhodla se pouze ke vstupu do *Asociace afrických producentů ropy* (APPA), která v té době zahrnovala také čtyři členy OPEC (Alžírsko, Gabon, Libye a Nigérie) a tři nečleny OPEC (Kamerun, Kongo a Benin). Na konci 80. let byly hlavními zahraničními ropnými společnostmi v Angole ty americké.³¹ V 90. letech *Sonangol* nabídl licence pro průzkum hlubokých vod (přes 200 m), kde bylo objeveno několik větších ropných polí. Později vydal povolení i pro extrémně hluboké mořské vody (přes 1 500 m).³² Angola během 90. let navýšila své ověřené zásoby čtyřnásobně.³³

Na začátku 21. století zde operovalo 30 společností na 29 podmořských a suchozemských blocích.³⁴ Po objevení významných podmořských zásob byl vyhlášen smělý plán zvyšování produkce. Rozvoj však postupuje pomaleji než se plánovalo, také kvůli vstupu do organizace OPEC v roce 2007. Přesto v roce 2008 těžba dosáhla téměř 2 milionů barelů za den, přitom ještě v roce 2006 byla jenom na 1,4 mil. barelů za den. Nové

²⁶ Chabal, P., Vidal, N. (2008), s. 176

²⁷ Forest, J. F., Sousa, M. (2006), s. 31

²⁸ Mongabay (2010)

²⁹ World Bank (2007), s. 39

³⁰ Kline, J. (2010), s. 55

³¹ Mongabay (2010)

³² World Bank (2007), s. 39

³³ Forest, J. F., Sousa, M. (2006), s. 30

³⁴ Angolan Embassy in Canada (2009)

technologie hlubokomořské těžby mohou přispět k nárůstu produkce až na 2,7 mil. barelů za den.³⁵

Ropa v občanské válce 1975-2002

Na jedné straně Sověty a Kubánci podporovaná MPLA ovládala sever země se zásobami ropy. Proti nim stála Západem podporovaná UNITA, která kontrolovala zbytek země a byla závislá na těžbě diamantů. Hlavně ropa měla důležitý vliv na průběh války. MPLA, která kontrolovala ropné příjmy z Cabindy, využila příjmů z rozvoje ropného průmyslu k záchraně beznadějně situace a získání vlády. Po skončení studené války přestala proudit k MPLA sovětská vojenská pomoc a příjmy z ropy nabyly na ještě větším významu.³⁶ Na rozdíl od diamantů, válka neměla významnější dopad na ropnou produkci, protože ložiska se nacházejí většinou daleko na severu na volném moři u pobřeží DR Konga a provincie Cabindy. Právě naopak, během 90. let vzrůstala těžba a ke konci konfliktu hrály příjmy z ropy rozhodující roli k ukončení konfliktu.³⁷

Export angolské ropy v průběhu let

Americká společnost *Cabinda Gulf Oil Company* začala exportovat ropu z Angoly v roce 1969 a tehdy ropa zaujímala pět procent celkového vývozu. Už o čtyři roky později získala ropa vedoucí postavení na žebříčku exportu (30 procent). USA byly v tomto roce největším zákazníkem s 28% podílem na celkovém exportu ropy.³⁸ Během 80. let 20. století byly předními obchodními partnery země Západu a Sovětský svaz. Spojené státy byly hlavním odbytištěm pro angolskou ropu a tudíž největším importérem angolského zboží. Dalšími důležitými trhy byly Španělsko, UK, Brazílie a Nizozemí. Portugalsko, bývalý kolonizátor, bylo jen dodavatelem zařízení pro ropný průmysl.³⁹

V 90. letech zůstávaly Spojené státy na čele destinací pro export angolské ropy (více než 60 procent).⁴⁰ Export ropy v letech 1993 až 1998 poskytoval 87 % příjmů MPLA, což znamená, že Spojené státy poskytovaly MPLA 60 % jejich příjmů. Během většiny 90. let byla Angola šestým největším dodavatelem ropy do USA.⁴¹ Ropa z Angoly se ve významnějším množství vyvážela rovněž do Německa, Španělska, Číny, Itálie,

³⁵ European Commission (2008), s. 162

³⁶ Shankleman, J. (2006), s. 101

³⁷ Basedau, M., Mehler, A. (2005), s. 93

³⁸ Ferreira, M. E. (2006)

³⁹ Collelo, T. (1991)

⁴⁰ Ferreira, M. E. (2006)

⁴¹ Reno, W. (2000)

Nizozemí, Japonska, Jižní Koreje a Francie. Pouze minimální vývoz ropy směřoval do Portugalska.⁴²

Od roku 1995 rostl podíl exportu ropy do nečlenských zemí OECD, jako jsou Čína, Indie, Tchaj-wan, Filipíny a další asijské země. Čína se dostala na první místo v exportu angolské ropy v roce 2004, když importovala 324 tis. barelů za den. Druhé Spojené státy dovážely 322 tis. barelů za den, což odpovídalo třetině angolského exportu ropy a třem procentům amerického importu ropy. Francie importovala 55 tis. a Španělsko s Jižní Koreou po 11 tis. barelech ropy za den.⁴³ Angolská vysoce kvalitní ropa s nízkým obsahem síry se stala zdrojem i pro rafinérie v Belgii a JAR.

4.3. GABON

Hledání ropy v Gabonu začalo již v roce 1926, kdy zde společnost *Elf* zahájila zkoumání. Suchozemský průzkum ztěžovaly bažiny, hustá vegetace a kopcovitý terén.⁴⁴ Těžba ropy v Gabonu byla zahájena až roku 1956 a dlouhou dobu nehrála důležitou roli v ekonomice země. Situace se změnila po objevení ložisek *Gamba-Ivinga* a *Anguille* a od roku 1967 už je ropa tahounem ekonomiky.⁴⁵

Před objevením ropy byl Gabon závislý na exportu dřeva. V období 1900-1960 byl podíl na vývozu mezi 80 až 90 procenty. Do roku 1974 však spadl pod 10 procent. Těžba ropy rostla z 16 tis. b/d v roce 1960 na 29 tis. b/d v roce 1966. Následující rok produkce expandovala o 138,6 procent díky zprovoznění těžby z ropného pole *Gamba*.⁴⁶ V roce 1969 produkce ropy atakovala hranici 100 000 barelů za den. Roku 1973 došlo ke znárodnění jediné rafinérie, která získala nový název *Société Gabonaise de Raffinage* (SOGARA). V 80. letech se spekulovalo, že Gabon bude muset opustit OPEC. Jeho produkce, která v roce 1976 vrcholila na 250 tis. b/d, totiž za šest let poklesla na 155 tis. b/d. Následující významné objevy však zvrátily tento negativní trend.⁴⁷ Produkce ropy v roce 1991 dosáhla 295 tis. b/d, z nichž *Shell Gabon* produkoval 168 tis. b/d, *Elf Gabon* 104 tis., *Amoco Gabon* 14 tis. a *British Gas* 9 tis.⁴⁸ Gabon v roce 1996 opustil organizaci OPEC.

⁴² IEA (2006), s. 98

⁴³ IEA (2006), s. 98

⁴⁴ Clarke, D. (2010), s. 159

⁴⁵ Alao, A. (2007), s. 166

⁴⁶ Yates, D. A. (1996), s. 65

⁴⁷ Yates, D. A. (1996), s. 73

⁴⁸ Yates, D. A. (1996), s. 65

Přibližně polovina exportu ropy v roce 2004 směřovala do USA. Většina zbývajících vývozu připadla na země západní Evropy, především Francii.⁴⁹ Dalšími trhy byly také Argentina a Brazílie.⁵⁰ Čína měla v tomto roce pouze malý podíl na gabonském vývozu surové ropy. Gabon vlastní jednu malou ropnou rafinérii s projektovanou kapacitou 21 tis. barelů za den, kterou však využíval pouze na 80 procent. Rafinérie SOGARA produkovala pro Gabon 100 % potřebného LPG, 127 % požadovaného motorového benzínu, 316 % potřeby ropných olejů a 710 procent potřebné nafty, avšak jen 80 % požadovaného petroleje a pouze 54 % potřeby leteckého benzínu.⁵¹

4.4. ROVNÍKOVÁ GUINEA

Přestože ropa zde byla objevena již v 60. letech 20. století, rozkvět ropného průmyslu nastal nejpozději ze všech zemí zálivu, které dnes vyvážejí ropu. Hledání ropy bylo zintenzivněno až s příchodem nové vlády v roce 1979. Tehdejší španělská ropná společnost Hispanoil a nová vláda založili společnou firmu *GEPSA*, která objevila ložisko zemního plynu Alba v roce 1983. Během 80. let zkoumaly zahraniční korporace oblast Rio Muni, ovšem bez komerčního úspěchu. Až v roce 1991 začala americká společnost *Mobil* těžit ropu z podmořského ložiska Alba.⁵² Produkce výrazně narostla o 100 tis. barelů za den, když v roce 1995 bylo objeveno ropné pole Zafiro.⁵³

Rozvoj ropného sektoru zatlačil do pozadí pěstování kakaa, kávy a těžbu dřeva, dříve klíčová odvětví hospodářství země. Díky ropě získala země potenciál k tomu, aby se mohla stát „africkým Kuvajtem“. Na počátku 21. století měla Rovnicková Guinea nejrychleji rostoucí ekonomiku a po Nigérii a Libyi se stala třetím největším producentem ropy v Africe.⁵⁴ Příjmy z ropy se rychle vyšplhaly z 3 mil. dolarů v roce 1993 na 190 mil. dolarů v roce 2000 a dále až na 4,8 mld. dolarů v roce 2007. Hrubý domácí produkt rostl mezi roky 2003 až 2008 průměrně o 14,9 % za rok. Celkové HDP země vzrostlo od roku 1992 do roku 2008 o závratných 5 272 procent na odhadovaných 18,5 mld. amerických dolarů. Téměř veškerý nárůst způsobily příjmy z ropy.⁵⁵

⁴⁹ ECON (2004), s. 69

⁵⁰ Stock, R. F. (2004), s. 440

⁵¹ ECON (2004), s. 69

⁵² MBendi (2011)

⁵³ EIA (2011)

⁵⁴ Leonard, T. M. (2006), s. 576

⁵⁵ Human Rights Watch (2009), s. 18

4.5. KONGO

Suchozemské ložisko *Pointe Indienne* bylo od roku 1957 prvním místem s komerční těžbou nejenom v Kongu, ale také ve všech zemích Guinejského zálivu. Ropná ložiska v polovině 60. let produkovala jen kolem 2 500 barelů denně.⁵⁶ Rozvoj největších ložisek pod mořem následoval až na konci 60. let. Produkce ropy v dalších letech byla na relativně stagnující úrovni.⁵⁷ Hlavní zásoby byly objeveny pod mořem až v roce 1992.⁵⁸ Zprovozněním ložiska *Nkossa* roku 1996 vzrostla produkce o 16 % a v následujícím roce o dalších 20 %.⁵⁹ Po roce 1998 následovaly další významné objevy.⁶⁰ Kvůli pádu demokracie z roku 1997 se však neuplatnil socioekonomický efekt z tohoto růstu.⁶¹

Od roku 1980 do roku 2000 produkce vzrostla čtyřnásobně na hodnotu 280 tisíc barelů za den. Po roce 2000 začala těžba klesat až na 225 tisíc barelů za den v roce 2004. Ropný průmysl v Kongu nadále ovládají mezinárodní koncerny. Kongo založilo roku 1998 národní ropnou společnost *SNPC*, která má zhruba desetiprocentní podíl na produkci ropy skrz podílnictví v různých ložiscích. Struktura ropného průmyslu je diverzifikovanější v oblasti průzkumů a rozvojových stupních, kde se v posledních letech zapojilo mnoho nadnárodních společností.⁶²

Na začátku 21. století byly tradičními exportními partnery Tchaj-wan, USA a Francie, vývoz do těchto zemí však od té doby klesá. Od roku 2001 začala nakupovat zdejší ropu Čína a její podíl rychle stoupal.⁶³ Za další tři roky se Čína stala největším exportérem konžské ropy. V roce 2006 byla největší část ropy exportována do Číny (přes 40 %), Tchaj-wanu (přes 20 %) a USA (téměř 10 %). Dalšími významnými zákazníky byla Jižní Korea a Brazílie.⁶⁴ Země se snaží zvýšit svůj prodej do asijských států.⁶⁵

⁵⁶ Bhattachararya, R., Ghura, D. (2006), s. 10

⁵⁷ Basedau, M., Mehler, A. (2005), s. 129

⁵⁸ Lea, D. (2002), s. 229

⁵⁹ Basedau, M., Mehler, A. (2005), s. 129

⁶⁰ Lea, D. (2002), s. 229

⁶¹ Basedau, M., Mehler, A. (2005), s. 129

⁶² Bhattachararya, R., Ghura, D. (2006), s. 10

⁶³ Hurst, C. (2006), s. 13

⁶⁴ Bazika. J-Ch. B. (2008), s. 3

⁶⁵ Hurst, C. (2006), s. 13

4.6. KAMERUN

Objevení průmyslově využitelného množství ropy se datuje na rok 1972 v oblasti *Rio del Rey*. Komerční těžba začala až v roce 1978. Průzkumy dalších oblastí během 80. a 90. let odhalily zásoby zemního plynu, avšak zásoby ropy podstatně nenarostly. Produkce ropy rychle rostla a v roce 1984 byl Kamerun 13. největším producentem ropy na světě.⁶⁶ Růst se zastavil roku 1985, kdy produkce kulminovala na 158 000 barelech ropy za den. Těžba ropy od té doby jen zvolna klesá.⁶⁷ Od roku 1995 musí Kamerun ropu také dovážet. Většina vývozu ropy v roce 2002 směřovala do USA a Francie.⁶⁸

Ropný průmysl je kontrolován přes státní společnost SNH, založenou v roce 1980. Hlavní ropné společnosti působící v Kamerunu *Total E&P Cameroon* a *Perenco Cameroon* (dceřinná společnost Royal Dutch Shell) produkují dohromady 90 procent ropy.⁶⁹ V současnosti je nejdůležitější úlohou Kamerunu na ropném trhu export čadské ropy. Ta je od roku 2003 přiváděna do kamerunského přístavu *Kribi* pomocí 1 070 km dlouhého ropovodu. Odtud je přečerpávána do tankerů a vyvážena do světa. Kapacita potrubí je okolo 225 tis. barelů za den, avšak využití v roce 2010 kleslo na 123 tisíc barelů za den.⁷⁰

⁶⁶ Sanyal, B. C. (1990)

⁶⁷ Wunder, S. (2003), s. 176

⁶⁸ Institute for Security Studies (2002)

⁶⁹ Gauthier, B., Zeufack, A. (2009)

⁷⁰ Chevron (2011)

5. POLITICKÁ SITUACE

5.1. STABILITA POLITICKÉHO ZŘÍZENÍ

Politická situace je po předcházejících obdobích občanských válek na relativně stabilní úrovni. Většina států se tváří jako demokratické, avšak mnoho z nich jsou autoritativní režimy. Země s bohatými zásobami ropy mají tendenci praktikovat nerozvážnou politiku se slabou vládou. Také mají sklony k nízkým institucionálním kapacitám.⁷¹ Pro ropné firmy je znepokojující všudypřítomná korupce, politické násilí a administrativní zmatky.⁷²

Volby jsou často doprovázeny násilnostmi. Stalo se tak v roce 2009 po zvolení Ali Bonga Ondimby novým prezidentem Gabonu jako nástupce svého zesnulého otce. Nepokoje se vyskytly i po zvolení nového prezidenta v Kongu. Napětí kolem volební kampaně bylo v Rovnickové Guineji, kde prezident Teodoro Obiang Nguema vládne od roku 1979 a při posledních volbách získal 95,37 % hlasů.⁷³ Ústava Rovnickové Guineje nezajišťuje omezení na dvě funkční období pro prezidenta. Další země tuto zásadu nedodržují. Vládcí Angoly, Konga a Kamerunu zatím nedosáhli dvou funkčních období. V Nigérii byly snahy o omezení platnosti ústavy, avšak neúspěšné.⁷⁴ Oproti tomu v Gabonu se to prezidentovi Omaru Bongovi povedlo a v Gabonu vládl téměř čtyři desítky let až do své smrti roku 2009.⁷⁵

Rovnicková Guinea patří mezi nejrepresivnější státy světa. Prezident Obiang po svém znovuzvolení v roce 2009 opět dosadil mezi ministry členy své rodiny. Zatímco několik málo opozičních stran je pod přísným dohledem vlády, Obiang a jeho nejbližší věrní dále užívají obrovského bohatství plynoucího z ropného průmyslu.⁷⁶ V zemi neexistují žádné nezávislé organizace bojující za lidská práva.⁷⁷

⁷¹ African Development Bank, African Union (2009), s. 110

⁷² de Oliveira, R. S. (2007), s.4

⁷³ African Development Bank, OECD (2010), s. 70

⁷⁴ Diamond, L. J., Plattner, M. F. (2010), s. 64

⁷⁵ Diamond, L. J., Plattner, M. F. (2010), s. 55

⁷⁶ Freedom House (2011)

⁷⁷ Human Rights Watch (2009)

Tabulka 3: Hodnocení míry (ne)svobody v ropných zemích Guinejského zálivu

Hodnocení míry (ne)svobody v ropných zemích Guinejského zálivu⁷⁸			
Stát	Status svobody	Politická práva	Občanské svobody
Angola	není svobodný	6	5
Gabon	není svobodný	6	5
Kamerun	není svobodný	6	6
Kongo	není svobodný	6	5
Nigérie	částečně svobodný	4	4
Rovníková Guinea	není svobodný	7	7

zdroj: Freedom House (2011)

5.2. KORUPČNÍ PROSTŘEDÍ

Africké země dlouhodobě patří mezi oblasti s nejvyšší korupcí na světě. Situace v zemích vyvážejících ropu je ještě znepokojivější. Korupce je zde hlavním faktorem zabraňujícím rozvoji.⁷⁹ Transparency International uvádí Angolu jako příklad země bohaté na nerosty, kterou zmítá korupce. Její index korupce CPI⁸⁰ se nachází pod hodnotou 2, což znamená vysoký podíl vnímání korupce ve společnosti. Podle této instituce Angola získává ohromné množství příjmů, které však není schopna investovat do udržitelných programů na snížení chudoby. Vysoká úroveň korupce místo toho vede k ekonomické stagnaci, nerovnoměrnosti a konfliktu.⁸¹ Korupcí není pouze přijímání úplatků. Mezi další rozšířené formy patří nelegální kupčení s vlivem, podvody, protekce a zpronevěry.⁸²

Tabulka 4: Vnímání korupce v ropných zemích Guinejského zálivu (2009)

Vnímání korupce v ropných zemích Guinejského zálivu (2009)			
Svět pořadí	SSA pořadí	Země	CPI index
106.	17.	Gabon	2,9
130.	27.	Nigérie	2,5
146.	32.	Kamerun	2,2
162.	38.	Angola	1,9
162.	38.	Kongo	1,9
168.	42.	Rovníková Guinea	1,8

zdroj: Transparency International, Regional Highlights (2009)

⁷⁸ Vysvětlení hodnocení: svobodný (1,0 – 2,5), částečně svobodný (3,0 – 5,0) nebo není svobodný (5,5 – 7,0)

⁷⁹ Ariweriokuma, S. (2008), s. 18

⁸⁰ Corruption Perceptions Index. Čím vyšší číslo, tím méně je prostředí vnímáno jako korupční. Nejvyšší hodnotu má na 1. místě Nový Zéland 9,4. Pro srovnání v ČR je hodnota 4,9. Poslední je s hodnotou 1,1 Somálsko (2009).

⁸¹ Transparency International (2011)

⁸² Vakunta, P. W. (2008), s. 7

Ani ropné společnosti nejsou hodnoceny kladně v oblasti korupce. Ve srovnání s ostatními korporacemi světa v protikorupčních programech skončily zdejší národní ropné společnosti *GEPetrol* (Rovníková Guinea), *NNPC* (Nigérie), *SNPC* (Kongo) a *Sonangol* (Angola) na posledním místě. Také v hodnocení zapojení firem do iniciativy EITI (*Extractive Industries Transparency Initiative*) dopadly nejhůře. Sonangol dosáhl alespoň vysoké úrovně transparentnosti 75 procent, avšak zbývající společnosti skončily opět na konci žebříčku.⁸³

Bribe Payers Index organizovaný společností Transparency International, ohodnotil ropný a plynárenský průmysl jako vysoce zranitelný v případech podplácení veřejných činitelů a „state capture“⁸⁴. Náchylnost byla podpořena posledním studiem IMF (*IMF Working Paper*), který zkoumal vztah mezi ropnými příjmy a korupcí. Výzkum potvrdil souvislost mezi rostoucími příjmy z ropy a zvyšující se korupcí. Navíc dochází i k narušování politických práv. Studium *Open Budget Survey 2008* od International Budget Partnership potvrdilo menší transparentnost u ropných zemí. Jedním z hlavních důvodů je povaha průzkumu a těžby ropy nebo zemního plynu, kdy jsou ložiska vlastněná státem, avšak často těžena soukromými subjekty.⁸⁵

(Ne)transparentnost

Transparentnost znamená přístupnost k informacím o příjmech plynoucích z ropného průmyslu. Transparency International rozlišuje země s úplnou transparentností, částečnou transparentností a nedostatečnou transparentností. Žádná ze sledovaných zemí Guinejského zálivu nepatří do první skupiny úplné transparentnosti. Ze zdejších zemí dopadla nejlépe Nigérie. Přesto její ukazatel skončil na hodnotě pod 50 procent značící jen částečnou transparentnost příjmů. Podobných výsledků dosahuje i Gabon, Kamerun a Angola. Nejhůře je na tom Rovníková Guinea, která vykazuje nedostatečnou transparentnost a poskytuje jen velmi málo informací o svých ropných příjmech.⁸⁶

Rozvinuté země mají zvýšený zájem o transparentnost ropného sektoru v Guinejském zálivu. Pokud totiž tyto země zůstanou stabilní, zvýší se jejich množství poskytované ropy. Naopak vypuknutí nepokojů a násilností může mít negativní vliv na světovou ekonomiku. Spojené státy proto musejí v zájmu své ekonomické a energetické

⁸³ Transparency International (2011), s. 17

⁸⁴ v doslovném překladu „státní kořist“, znamená ovládnutí legislativního procesu soukromými firmami

⁸⁵ Transparency International (2011), s. 117

⁸⁶ Transparency International (2010), s. 2

stability pečovat o stabilitu v Guinejském zálivu.⁸⁷ Vládní ropné příjmy charakterizuje nedostatek transparentnosti, zodpovědnosti a poctivosti. Špatná správa ropných zdrojů způsobuje napětí, které se může rozšířit až na protesty, pokusy o převrat nebo vypuknutí konfliktu. Špatné využití ropných příjmů znamená omezené možnosti ve snahách o obnovu a vybudování Konga, Angoly nebo Čadu. Transparentní využití ropného bohatství je klíčové v kterémkoli postkonfliktním státu.⁸⁸ Ukazuje se, že kritizování slabé transparentnosti a špatného vládnutí v zemích Guinejského zálivu je pouze zástěrkou. Ačkoliv v těchto zemích není znát hmatatelné zlepšení situace, rozvinuté země zde nadále investují miliardy dolarů. To je případ Angoly, Rovnickové Guineje i Kamerunu.⁸⁹

5.3. MEZISTÁTNÍ BEZPEČNOSTNÍ HROZBY

Oblast patří mezi méně bezpečná místa na světě. Průzkum, těžbu a distribuci ropy zde ohrožují nejenom vnitrostátní, ale i mezistátní konflikty a napětí. Výjimkou v mezinárodních rozepřích není ani použití vojenské síly.

5.3.1. Hraniční spory

Napětí kolem sporných hranic musí řešit hlavně **Rovníková Guinea**. Její těžební zóny na volném moři jsou často předmětem rozepře se sousedními státy Gabonem, Nigérií a Kamerunem. Přestože vláda Rovnickové Guineje dříve spoléhala na nigerijské dotace a její bezpečnostní pokrytí, společné vztahy jsou nyní na konfliktní úrovni. Nevyřešený zůstává spor Kamerunu s Rovnickovou Guineou o *ostrov v ústí řeky Ntem*. OSN se také snaží urovnat situaci u Gabonem okupované oblasti *Mbane a přilehlých ostrovů*.⁹⁰ Prozatím obě země souhlasily se společným využitím zdejších ropných ložisek dokud se spor nevyřeší⁹¹. Napětí kolem určení pobřežních vod trvá a může vyústit v konflikt o *zátoku Corisco*, která je bohatá na ropu a zemní plyn.⁹²

Také mezi Nigérií a Kamerunem došlo ke konfliktu kvůli území. Obě země si dlouho nárokovaly vlastnictví na ropu bohatého *poloostrova Bakassi*. V letech 1994 a 1996 dokonce došlo mezi oběma zeměmi k pohraničním válkám. Větší a lépe vybavená

⁸⁷ Smith, M. (2010), s. 156

⁸⁸ Ndulo, M. (2007), s. 34

⁸⁹ Smith, M. (2010), s. 157

⁹⁰ OilPrice (2 April 2010)

⁹¹ UNHCR (25 February 2011)

⁹² OilPrice (2 April 2010)

nigerijská armáda ostrov obsadila. Mezinárodní soudní dvůr v roce 2002 přikl suverenitu nad poloostrovem Kamerunu.⁹³ Navzdory rozsudku se nigerijská armáda stáhla z Bakassi až v roce 2008.⁹⁴ Získání ropných zdrojů z poloostrova může obrátit stagnující kamerunskou produkci ropy v nový vzestup odvětví.

Naopak k poklidnému vyřešení kolem určení hranic došlo mezi Nigérií a Svatým Tomášem a PO. Malý ostrovní stát se dohodl se svým velkým sousedem na vymezení tzv. Zóny společného rozvoje (*Joint Development Zone*). Klíčovým prvkem smlouvy z roku 2001 je rozdělení využití surovin z mořského dna na 60 % pro Nigérii a zbývající část pro Svatého Tomáše a PO. Vymezení uvnitř zóny probíhá vzájemnou koordinací.⁹⁵

5.3.2. Pirátství

Po Somálsku je Nigérie druhou nejnebezpečnější zemí v počtu pirátství a ozbrojených přepadení. Ve vodách Nigérie bylo v roce 2009 nahlášeno 29 případů pirátství. Organizace IMB předpokládá, že dalších minimálně 30 incidentů v tomto roce nebylo oficiálně nahlášeno. Většina z útoků je namířena na plavidla patřící ropnému průmyslu.⁹⁶ Takto zhoršená bezpečnostní situace má za následek až 20% ztráty na potenciální nigerijské produkci ropy.⁹⁷ Útoky pirátů se nevyhýbají ani teritoriálním vodám Kamerunu a Beninu, kde jsou rovněž zaměřeny na ropné tankery.⁹⁸

5.3.3. Kradení ropy

Každým rokem je deset procent nigerijské ropy odcizeno. UNODC odhaduje, že produkce ropy v Nigérii funguje pouze na dvě třetiny své kapacity jako důsledek krádeží, vandalismu a násilností v deltě Nigeru. Ukradená ropa je pak prodávána v Nigérii, okolních státech (Ghana, Kamerun, Pobřeží Slonoviny) a dokonce až v Jihoafrické republice. Výnosy z ropných krádeží putují přímo k militantním skupinám nebo zkorumpovaným úředníkům. Při kradení ropy také často dochází ke znečištění prostředí nebo ohrožení obyvatel.⁹⁹ Krádeže usnadňuje i slabý pobřežní dozor.¹⁰⁰ Pašování ropy a

⁹³ Forest, J. F., Sousa, M. (2006), s. 37

⁹⁴ Mehler, A., Melber, H. (2009), s. 197

⁹⁵ Nigeria Sao Tome Joint Development Zone (2011)

⁹⁶ ICC Commercial Crime Services (14 January 2010)

⁹⁷ Potgieter, T., Pommerin, R. (2009), s. 81

⁹⁸ ICC Commercial Crime Services (2011)

⁹⁹ UNODC (July 2009)

¹⁰⁰ Gilpin, R. (January 2007)

ropných produktů do okolních zemí napomáhá i nízká cena nigerijské suroviny z důvodu státních dotací. To platí především v Beninu, Kamerunu, Nigeru a Čadu.¹⁰¹

5.4. VNITROSTÁTNÍ BEZPEČNOSTNÍ HROZBY

Nejvýznamnějším vnitrostátním rizikům musí čelit Nigérie. V Angole je po ukončení dlouholeté občanské války v roce 2002 situace o dost klidnější. Obě země však trápí konflikty, které probíhají v regionech s největšími zásobami ropy.

5.4.1. Konflikt v deltě Nigeru

Region delty Nigeru je hlavní oblastí těžby ropy, avšak zisky z prodeje sem neproudí. Řadu let trvající ropná těžba po sobě zanechala zničené životní prostředí, přitom obyvatelé jsou zde chudší, než je nigerijský průměr. V posledních letech vznikající militantní skupiny blokují nebo útočí na ropná zařízení vlastněná zahraničními společnostmi. Mezi další projevy násilností patří únosy zaměstnanců ropných firem, zejména jejich zahraničních pracovníků. Například v roce 2005 bylo uneseno šest zaměstnanců společnosti, která byla dodavatelem Shellu. Únosci později prohlásili, že chtějí vyvinout tlak na nigerijskou pobočku Shellu, protože firma nedodala slíbenou práci a stavební projekty.¹⁰² Během let 2005 – 2007 bylo uneseno více než 200 pracovníků.¹⁰³ Nejvýznamnější militantní skupinou je *Hnutí za emancipaci delty Nigeru* (MEND), které bojuje za „totální kontrolu“ ropného bohatství v deltě pro místní komunitu.¹⁰⁴ Objevují se zprávy o vývozu zbraní do okolních zemí Pobřeží Slonoviny, Kamerunu nebo Rovníkové Guineje.¹⁰⁵ Jakýkoliv rozpad Nigérie by měl těžký dopad na celý Guinejský záliv, ropný trh v Atlantiku, obchod s LNG a také na dodávky zemního plynu do Beninu, Toga a Ghany.¹⁰⁶

5.4.2. Problémová Cabinda

Na ropu nejbohatší angolský region *Cabinda* (nachází se zde až 60 % angolské produkce), oddělený od zbytku země DR Kongem, je ovládaný separatistickou skupinou

¹⁰¹ UNODC (July 2009)

¹⁰² Forest, J., Sousa, M. (2006), s. 118

¹⁰³ Perry, A. (May 31, 2007)

¹⁰⁴ Rotberg, R. I. (2007), s. 18

¹⁰⁵ Cooke, J. G. (2009), s. 81

¹⁰⁶ Clarke, D. (2010), s. 80

FLEC.¹⁰⁷ Ještě za dob koloniální nadvlády vznikly v Cabindě skupiny bojující za samostatnost této enklávy a nic se nezměnilo ani po vyhlášení nezávislosti Angoly v roce 1975. Situace v Cabindě byla dlouhou dobu ve stínu občanské války mezi MPLA a UNITA, avšak po skončení konfliktu v roce 2002 započala angolská armáda protipovstaleckou kampaň v Cabindě. Snaha o řešení v podobě rozsáhlé autonomie roku 2004 neuspěla z důvodu neochoty vlády přistoupit k jednání a na druhé straně větší radikalizaci občanských lídrů v Cabindě.¹⁰⁸ Pouze v roce 2006 bylo krátce dosaženo příměří podmíněné tím, že veškeré ropné příjmy ze zdejších nalezišť zůstanou uvnitř Cabindy.¹⁰⁹ Že situace v Cabindě stále není pod kontrolou, se ukázalo v lednu 2010. Ozbrojený muž zaútočil na autobus tožského národního fotbalového týmu a zabil několik pasažérů.¹¹⁰

5.4.3. Náboženské a etnické nepokoje v Nigérii

Nigérie je nejlidnatější africkou zemí s přibližně 152 miliony obyvateli. Země je nábožensky rozdělená, polovina Nigerijců vyznává islám, naproti tomu čtyřicet procent lidí jsou křesťané.¹¹¹ Náboženská netolerance způsobuje časté konflikty. Například v únoru 2006 tyto nepokoje zachvátily severní a jihovýchodní části Nigérie. Zabito bylo více jak 130 lidí, když muslimové demonstrovali proti karikaturám proroka Mohameda otištěných v dánských novinách. Následné odvetné akce si vyžádaly desítky obětí v obou táborech a vypálení mnoha obydlí.¹¹² Neutuchající střety mezi muslimy a křesťany z počátku roku 2010 si vyžádaly dalších téměř tisíc mrtvých civilistů.¹¹³

Na území Nigérie žije více než 250 etnických skupin. Dvě třetiny obyvatelstva tvoří tři hlavní etnika: Hausové 29 %, Jorubové 21 % a Igbové (Ibové) 18 %.¹¹⁴ Během let 1999-2007 zemřelo v lokálních nepokojích přes 12 000 lidí a další více než tři miliony musely opustit své domovy. Rotberg tvrdí, že každý konflikt má specifickou příčinu a eventuelní řešení. Podle něj jsou skoro všechny konflikty vedeny kvůli přístupu ke zdrojům, jako jsou

¹⁰⁷ Alao, A. (2007), s. 163

¹⁰⁸ Shankleman, J. (2006), s. 98

¹⁰⁹ Stead, M., Rorison, S. (2010), s. 177

¹¹⁰ Vines, A. (12 January 2010)

¹¹¹ CIA Factbook Nigeria (2010)

¹¹² Columbus, F. H., Wusu, O. (2006), s. 122

¹¹³ African Development Bank, OECD (2010)

¹¹⁴ CIA Factbook Nigeria (2010)

například obchodní výhody, zaměstnanecké možnosti, sociální platby, přístup k vodě nebo pozemkové právo.¹¹⁵

¹¹⁵ Rotberg, R. I. (2007), s. 20

6. HOSPODÁŘSKÁ SITUACE ZEMÍ GUINEJSKÉHO ZÁLIVU

6.1. NEROSTNÉ BOHATSTVÍ

Region je bohatý na nerosty. Nejdůležitější surovinou v oblasti Guinejského zálivu je ropa. S její těžbou většinou souvisí naleziště zemního plynu. Angole dále dominuje těžba diamantů, důležitá je ještě těžba hydraulického cementu. V Kamerunu jsou významná ložiska bauxitu, kobaltu, železné rudy, niklu a uranu. Pobřeží Slonoviny produkuje cement, diamanty, zlato, mangan, niob a tantal. Čtvrtým největším producentem manganu na světě je Gabon. V Ghaně je důležitou surovinou zlato. Baryt, železná ruda, vápenec, břidlice a cínová ruda patří mezi suroviny těžené v Nigérii. Kongo využívá zásoby diamantů a kovových rud. Zásoby ostatních surovin v Rovnickové Guineji jsou nevýznamné, proto je hlína, štěrk, písek a vulkanická homina využívána pouze v místním stavebním průmyslu.¹¹⁶

6.1.1. Ropa

Několik vnějších a vnitřních faktorů podnítilo rozvoj těžby ropy a zemního plynu v oblasti. Mezi vnitřní, regionální faktory patří ukončení občanských válek (Angola), blízkost k severoamerickým a evropským trhům a také nárůst regionální poptávky po palivech. Tyto faktory přece jenom nehrají takovou roli jako další události ve světě. Z těch patří mezi nejdůležitější snaha importujících zemí zmenšit závislost na malém počtu exportujících zemí, pokrok v technologiích vedoucí ke snížení nákladů na těžbu podmořské ropy a zvýšení cen ropy na světových trzích, které podnítilo investice do riskantních oblastí pro těžbu. Rozvoji těžby ropy v oblasti napomohl také ztížený přístup k významným ropným zdrojům, zejména na Blízkém východě a rostoucí světová poptávka, hlavně ze strany Číny a Indie.¹¹⁷

6.1.1.1. Zásoby ropy

Podle statistik BP se v Africe nachází 127,7 mld. barelů ropy, což odpovídá necelým deseti procentům veškerých zásob ropy na Zemi. Jenomže větší část této ropy leží v severní Africe v Libyi, Alžírsku a Egyptě a také v saharských zemích Súdánu a Čadu. Ložiska v **Guinejském zálivu** a jeho nejbližším okolí obsahují 4,4 % ověřených světových

¹¹⁶ USGS (2007)

¹¹⁷ Bossard, L., OECD, Sahel and West Africa Club (2009), s. 174

zásob ropy. Při porovnání celkových zásob ropy na kontinentu se zde nachází přibližně 45 procent africké ropy. Suverénně největší ropné rezervy v oblasti vlastní Nigérie (37,2 mld. barelů), kterou následuje Angola (13,5). Společně tyto dvě země disponují 87 % zásob v regionu. Za nimi je trojice států Gabon (3,7), Kongo (1,9) a Rovnická Guinea (1,7), které ještě mají více než miliardu barelů ropy. Zbývající státy Guinejského zálivu mají své zásoby hluboko pod hranicí jedné miliardy barelů ropy.¹¹⁸ Vzhledem k tomu, že africký kontinent patří k méně probádaným částem světa, mohou zásoby ropy ještě výrazněji narůst. Například Svatý Tomáš a Princův ostrov může disponovat ropou o množství 6 – 10 mld. barelů.¹¹⁹

Tabulka 5: Světové zásoby ropy (2009)

Světové zásoby ropy (2009)			
Oblast	Zásoby ropy (mld. barelů)	Podíl v %	R/P koeficient¹²⁰
1. Blízký východ	754,2	56,6	84,8
2. Stř. a Již. Amerika	198,9	14,9	80,6
3. Evropa + býv. SSSR	136,9	10,3	21,2
4. Afrika	127,7	9,6	36,0
- Guinejský záliv	58	4,4	31,2
5. Severní Amerika (bez kanad. rop. písků) (- kanadské ropné písky)	73,3 (143,3)	5,5 -	15,0 -
6. Zbytek Asie + Oceánie	42,2	3,2	14,4
SVĚT CELKEM	1 333,1	100,0	45,7

upraveno dle: BP, Statistical Review of World Energy (June 2010)

6.1.1.2. Těžba ropy

Na světě se každý den vytěží v průměru asi 84 milionů barelů ropy (2009). Země Guinejského zálivu ke světové těžbě přispívají přibližně 5,1 miliony barely denně.¹²¹ Po dlouhou dobu měla dominantní postavení v regionu Nigérie, která překonala hranici produkce 2 mil. barelů za den již v roce 1973.¹²² Přes výkyvy v těžbě zůstává její produkce na vysoké úrovni, ale v posledních letech se jí přibližuje Angola. Jestliže v roce 1993 byla její produkce „pouze“ 500 tisíc barelů za den, v roce 2000 vzrostla těžba na 800 tisíc barelů denně¹²³ a dnes Angola atakuje hranici 2 milionů barelů za den. Za těmito giganty

¹¹⁸ BP (June 2010)

¹¹⁹ OGTAfrica (2010)

¹²⁰ Počet let, kdy dojde k vyčerpání zásob při zachování současného množství těžby

¹²¹ EIA (2010)

¹²² Frynas, J. G. (2000), s. 17

¹²³ Basedau, M., Mehler, A. (2005), s. 93

následují regionální ropné velmoci Rovnicková Guinea, Kongo a Gabon. Produkce Kamerunu je ze sledovaných zemí nejmenší a dlouhodobě má sestupnou tendenci. Postupně klesá i produkce Gabonu a Konga. Spolu s Kamerunem jejich těžba klesla od roku 2000 do roku 2008 o 47 %.¹²⁴ Novým producentem ropy se stalo Pobřeží Slonoviny, těžba se však pohybuje pouze kolem 50 tis. barelů za den.¹²⁵ Při současném tempu těžby dojde k vyčerpání zásob v regionu (*R/P koeficient*) přibližně za 31 let. Nejdéle by měla vydržet ložiska v Nigérii, a to téměř 50 let.¹²⁶

Tabulka 6: Produkce ropy v zemích Guinejského zálivu (2009)

Produkce ropy v zemích Guinejského zálivu (2009)			
Země	Produkce ropy (tis. barelů/den)	Region. podíl v %	R/P koeficient
1. Nigérie	2 210,7	43,4	49,5
2. Angola	1 948,2	38,2	20,7
3. Rovnicková Guinea	346,0	6,8	15,2
4. Kongo	274,4	5,4	20,9
5. Gabon	241,7	4,7	44,1
6. Kamerun	77,3	1,5	7,1
CELKEM	5 097,6	100	31,2

zdroje: EIA, International Energy Statistics (2010)

BP, Statistical Review of World Energy (2010)

Podmořská ložiska

Hlavní ložiska ropy v oblasti se nacházejí pod mořskou hladinou. Západní Afrika, včetně Angoly, v roce 2005 produkovala 3,5 milionu barelů ropy denně z podmořských ložisek, což ji v tomto ohledu řadí na čtvrté místo na světě.¹²⁷ Mezi roky 1996 a 2004 již byly hlavní objevy ropných ložisek v hlubokomořských vodách. Dohromady 16 nových ropných polí o objemu 6,31 miliard barelů.¹²⁸ Podle USGS podmořská ložiska ukrývají dalších asi 69 mld. barelů neobjevené ropy.¹²⁹ Produkce ropy v mělkých vodách bude klesat a naopak narůst bude těžba v hlubokých a extrémně hlubokých vodách.¹³⁰

¹²⁴ PFC Energy (July 2009), s. 15

¹²⁵ African Petroleum Producers' Association (June 2010), s.13

¹²⁶ BP (2010)

¹²⁷ Oil & Gas Journal (March 2007)

¹²⁸ Ariweriokuma, S. (2008), s. 68

¹²⁹ USGS (February 2010)

¹³⁰ GBI Research (February 2010), s. 4

Tabulka 7: Regiony produkující nejvíce ropy z podmořských ložisek (2005)

Regiony produkující nejvíce ropy z podmořských ložisek (2005)		
Oblast	Produkce (mil. barelů/den)	Počátek těžby
1. Blízký východ	5,3	1957
2. Severní moře	4,7	1975
3. Mexický záliv	4,2	1947
4. Západní Afrika	3,5	1969
5. Zbytek Asie + Austrálie	2,1	1960
6. Brazílie	1,5	1973
Ostatní	3,7	-
CELKEM SVĚT	25,0	-

zdroj: *Oil & Gas Journal* (2007)

Rozvoj hlubokomořské těžby

Nastupujícím trendem je rostoucí význam těžko dostupných ložisek ve výrazných hloubkách. V posledních letech až 75 % nových objevů bylo uskutečněno v hlubokých vodách.¹³¹ Guinejský záliv patří mezi tři hlavní oblasti rozvoje hlubokomořské těžby.¹³² Počáteční průzkum začal v polovině 90. let, kdy bylo objeveno ložisko *Bonga* ve vodách Nigérie a ložisko *Girassol* ve vodách Angoly. Během necelých tří let zde bylo uskutečněno nejvíce objevů na světě.¹³³ První plovoucí těžební systém byl instalován v roce 2001 u pobřeží Angoly. Africké vody by se měly stát v letech 2008-2012 oblastí s nejrozvíjenější hlubokomořskou těžbou. Společnost Douglas-Westwood počítá, že zde bude investováno téměř 40 % prostředků vynaložených na světovou hlubokomořskou produkci.¹³⁴ Na těžbu ropy z hlubokých vod spoléhá primárně Angola. Hlubokomořská produkce překročila 1,5 mil. barelů za den a předběhla těžbu z hlubokých vod u Nigérie a americkou těžbu z Mexického zálivu. Angola se v tomto ohledu zařadila na druhé místo za Brazílii.¹³⁵ Nigérie může ke své produkci 2 mil. barelů za den přidat dalších 1,2 mil. barelů denně z nových ložisek ve velkých hloubkách. Celková produkce Nigérie bude kulminovat v roce 2016 na 3,3 mil. barelů za den. Od tohoto roku má těžba klesat o 1-3% ročně.¹³⁶

¹³¹ OGP (2011), s. 12

¹³² BP (2007)

¹³³ Alden, C. ; Large, D. ; de Oliveira, R. S. (2008), s. 93

¹³⁴ John, A. (1 April 2008)

¹³⁵ Brown, C., Mackenzie, W. (2009)

¹³⁶ PFC Energy (July 2009), s. 17

6.1.1.3. Export ropy

Celosvětový export ropy se v roce 2009 pohyboval kolem 53 mil. barelů za den. Země Guinejského zálivu se na něm podílely 8,26 %. Přes rostoucí regionální poptávku se výše vývozu ropy jen nepatrně liší od celkové produkce v zemích Guinejského zálivu. Ze souhrnné těžby 5,097 mil. barelů denně směřuje 4,373 mil. barelů na export. To znamená, že na světový trh putuje téměř 86 % veškeré vytěžené ropy v Guinejského zálivu. Největší množství ropy je vyváženo do USA, následuje Evropa a těsně za ní Čína. Mezi další destinace patří Střední a Jižní Amerika, Indie a další země Asie.¹³⁷

Tabulka 8: Distribuce ropy ze západní Afriky v roce 2009

Distribuce ropy ze západní Afriky v roce 2009 (tisíce barelů/den)										
Z	Do	USA	Kanad.	Stř.+J. Amer.	Evr.	Afrika	Čína	Indie	Zbytek Asie ¹³⁸	CELK. SVĚT
	Západní Afrika	1 593	78	298	970	77	837	350	148	4 373
CELKEM SVĚT		11 444	1 105	448	1 366	1 391	5 127	3 145	7 258	52 930

zdroj: BP, *Statistical Review of World Energy*, 2010

Přeprava ropy

Tankery jsou v podstatě jedinou možností, jak přepravit surovou ropu z Guinejského zálivu do zbytku světa. Tento region je po Blízkém východu druhým největším vývozcem ropy po moři. Třetina z veškerého obchodu uskutečněného po moři v roce 2008 připadla na ropné tankery. Dohromady tankery přepravily 2,75 miliardy tun, z toho dvě třetiny byla surová ropa.¹³⁹

¹³⁷ BP (2010)

¹³⁸ Zbytek Asie kromě Číny, Indie, Japonska a Singapur

¹³⁹ UNCTAD (2009), s. 33

Tabulka 9: Hlavní oblasti vyvážející surovou ropu po moři

Hlavní oblasti vyvážející surovou ropu po moři (miliony tun ropy/rok)			
Region	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008
1. Západní Asie	897,2	726,7	758,9
2. Jižní Amerika	133,9	117,4	132,3
3. Střední Afrika	109,8	117,4	131,5
4. Severní Afrika	133,8	139,6	116,6
5. Západní Afrika	221,0	238,6	99,1
6. Střední Amerika	120,9	119,8	92,3
CELKEM SVĚT	1 990,0	1 860,0	1 830,0

zdroj: UNCTAD, Review of Maritime Transport(2007,2008, 2009)

6.1.1.4. Budoucí potenciál

Hlavní ropné velmoci v regionu mají výrazný potenciál k rozvoji současné vysoké produkce. U ostatních menších producentů je predikována stagnace nebo již jen pokles těžby. Nigérie má potenciál k růstu produkce a dalším objevům s rizikem bezpečnostních překážek. Angola významně rozvíjí hlubokomořské zásoby. Stabilní politika dovolí pokračovat v rozvoji a růstu těžby. Vstup do OPEC se nepovažuje za významnou překážku nebo omezení. Rovníková Guinea je na vrcholu produkce s minimální možností rozvoje nových ložisek. Budoucí rozvoj se bude odehrávat pouze kolem LNG. V Gabonu klesá těžba na pevnině a v mělkých vodách. Hluboké vody na severu země jsou součástí nových průzkumů, ovšem s omezeným potenciálem. Produkce na pevnině a v mělkých vodách klesá i v Kongu. Limitované hlubokomořské objevy na jihu stabilizují produkci. V Kamerunu neprobíhá žádný signifikantní průzkum a jeho produkce bude klesat.¹⁴⁰

6.1.4. Zemní plyn

Poptávka po zemním plynu ve světě prudce roste a do roku 2030 se má zdvojnásobit dnešní spotřeba. Komerční těžba zemního plynu zde začala teprve nedávno, přestože většina zásob byla objevena současně s ropou. Celou dobu byl totiž přebytečný plyn zbytečně vypouštěn nebo spalován. Tři hlavní skutečnosti bránily využití zemního plynu:

¹⁴⁰ Farrell, S., Rodgers, M. (May 2007), s. 12

- absence účinných předpisů
- ztížený přístup k místním, regionálním a globálním trhům
- omezené finance na projekty vedoucí ke snížení spalování plynu¹⁴¹

Produkce zemního plynu zažívá strmý nárůst. Za rok 2007 vzrostla produkce o 20 procent hlavně díky Rovníkové Guineji, která uvedla do provozu zařízení na zkapalňování zemního plynu. Využití zbývajících ložisek je zde slibnější než v severní Africe, kde se těží větší množství a po delší dobu. Budoucí růst produkce je odhadován na čtyři procenta ročně.¹⁴² Západní Afrika dosáhla v roce 2008 produkce zemního plynu 42 mld. m³ a již v roce 2015 by se měla zdvojnásobit na 83 mld. m³. Kulminace těžby se očekává kolem roku 2030 na 114 mld. m³.¹⁴³ V současné době dochází k výstavbě zařízení na zkapalňování zemního plynu. Kapacita LNG se do roku 2015 zvýší trojnásobně.¹⁴⁴

Nigérie má osmé největší zásoby zemního plynu na světě a největší v Africe. V roce 2008 byla 23. největším producentem na světě. Hlavní ložiska jsou podobně jako ropa v deltě Nigeru. Většina zemního plynu je exportována ve formě LNG. Zemní plyn se také využívá k pohonu elektráren, kde se podílí 65 % na celkové výrobě elektřiny. Zbývající část se používá ke vstřikování do ropných vrtů, volně se spaluje nebo se vypouští do ovzduší. Většina nigerijského LNG byla v roce 2009 exportována do Evropy (66 %), z toho nejvíce do Španělska (31 %), Francie (15 %) a Portugalska (13 %). Mezi další destinace patří Asie (15 %) a Mexiko (16 %).¹⁴⁵

Angola má druhé největší zásoby zemního plynu v subsaharské Africe, avšak 69 % produkovaného plynu je pouze volně vypouštěno do ovzduší nebo spalováno. Výrazný nárůst zásob umožnil vypracovat plány na zpracování plynu do LNG a jeho export nebo využití pro domácí výrobu elektřiny. Zařízení na výrobu LNG bude zprovozněno v roce 2012.¹⁴⁶ **Rovníková Guinea** většinu produkce exportuje ve formě LNG, které vyrábí zařízení na zkapalňování Punta Europa uvedené do provozu v roce 2007. Největší část exportu LNG směřuje do Asie, především Japonska (41 %), Jižní Koreje (36 %) a Tchaj-wanu (16 %). Malé množství odebírá také Indie, Čína, Francie a Portugalsko.¹⁴⁷

¹⁴¹ Bossard, L., OECD, Sahel and West Africa Club, s. 177

¹⁴² EIA (July 27, 2010), s. 49

¹⁴³ EIA (July 27, 2010), s. 49

¹⁴⁴ Farrell, S., Rodgers, M. (May 2007)

¹⁴⁵ EIA (2011)

¹⁴⁶ EIA (2011)

¹⁴⁷ EIA (2011)

Západoafrický plynovod

Důležitým regionálním plynovodem proudí zemní plyn z ložisek v Nigérii. Plynovod se táhne směrem na západ do Beninu, Toga a končí v Ghaně. Země využívají zemního plynu především k pohonu elektráren.¹⁴⁸ Potrubí funguje od prosince 2008, kdy dorazila první dodávka zemního plynu do Ghany.¹⁴⁹ Společnost provozující plynovod (WAPCo) slibovala, že stavba napomůže regionální integraci, poskytne levnou a čistou energii pro Ghana a skoncuje se zbytečným hořením těžného plynu. Ve skutečnosti žádný z těchto cílů nebyl naplněn.¹⁵⁰ Nahrazení surové ropy zemním plynem při výrobě elektřiny v elektrárnách v Beninu, Togu a Ghaně má během 20 let ušetřit přibližně 500 milionů amerických dolarů. Samotná Ghana by tímto měla ušetřit 15 000 – 20 000 barelů ropy denně.¹⁵¹

6.2. PETROCHEMICKÝ PRŮMYSL

Světová rafinérská kapacita je stále silně koncentrovaná v zemích dovážejících a spotřebovávajících ropu v Severní Americe, Evropě a východní Asii. Tyto vyspělé regiony tvoří dohromady kolem 60 procent světové kapacity. V celé Africe jsou instalovány pouhé 4 % světové kapacity, z nichž jenom 13 % patří západní Africe.¹⁵²

Vůbec první rafinérie v regionu byla postavena v angolské Luandě v roce 1958. Během 60. let následoval rychlý rozvoj odvětví, když byly vybudovány další rafinérie v Ghaně, Pobřeží Slonoviny, Gabonu a Nigérii. V sedmdesátých letech docházelo ke znárodnování ropného sektoru a vzniklo několik státem vlastněných rafinérií, například Warri v Nigérii, CORAF v Kongu a SoNaRa v Kamerunu. Poslední rafinérie byly postaveny v osmdesátých letech a od té doby se pouze modernizovaly některé existující závody.¹⁵³ Mnoho afrických rafinérií bylo nuceno ukončit výrobu z důvodů nízkého světového rozpětí, malé regionální poptávky, vysokých operačních nákladů (vzhledem k malé velikosti) a slabých výnosů.¹⁵⁴ Ačkoliv se na území Nigérie, Pobřeží Slonoviny, Kamerunu a Ghany nacházejí fungující rafinérie, jejich provozní kapacita je nedostatečná a nestačí pokrýt regionální poptávku. Do zdejších rafinérií nebylo spoustu let investováno,

¹⁴⁸ Salman, M. A. S., World Bank(2009), s. 83

¹⁴⁹ West African Gas Pipeline Company (2011)

¹⁵⁰ Friends of the Earth International (January 2006)

¹⁵¹ Maňe, D. O. (2005)

¹⁵² Bossard, L., OECD, Sahel and West Africa Club, s. 170

¹⁵³ MBendi (2010)

¹⁵⁴ African Development Bank, African Union (2009), s. 50

což se podepsalo na nízké kapacitě využívání a nedostatečné efektivitě destilačního zpracování.

6.2.1. Rafinérská kapacita

V roce 2009 byla produkce ropných derivátů odhadována na 385 000 barelů denně, přitom instalovaná kapacita dosahovala 620 000 barelů za den. Jenom v samotné Nigérii je poptávka 400 000 barelů denně a v celém regionu 600 000 barelů ropných produktů za den.¹⁵⁵ Z toho důvodu oblast stále trpí vysokým nedostatkem ropných produktů, který musí kompenzovat dovozem z rozvinutých zemí.¹⁵⁶ Angola musí dovážet 70 % své potřeby ropných produktů. Má totiž pouze jednu fungující rafinérii. Nový petrochemický závod s kapacitou 150 tis. barelů zpracované ropy za den bude zprovozněn v roce 2011. Plné kapacity 200 tis. barelů za den dosáhne v roce 2013.¹⁵⁷ Výrazně se zlepší situace i v Ghaně. Její rafinérie Tema v roce 2011 navýší kapacitu o dalších 80 tisíc barelů za den pro destilaci surové ropy.¹⁵⁸

Tabulka 10: Přehled rafinérií v zemích Guinejského zálivu

Přehled rafinérií v zemích Guinejského zálivu			
Země	Rafinérie	Kapacita (tis.bar./den)	Zahájení produkce
Angola	Total Fina Petroleos de Angola	45	1958
Kamerun	Société Nationale de Raffinage	45	1976
Kongo	Coraf Refinery	21	1982
Pobřeží Slonoviny	SIR Refinery	60	1965
	Société Multinationale des Bitumes	9	1978
Gabon	Sogara Refinery Gabon	21	1967
Ghana	Tema Refinery	43	1963
Nigérie	Kaduna Refinery	110	1980
	Port Harcourt I & II	210	1965/1989
	Warri Refinery	125	1978
CELKEM		689	
CELKEM AFRIKA		3 013	

zdroj: MBendi.com (2010)

6.2.2. Regionální distribuce ropy a ropných produktů

Distribuce ropy a ropných produktů v regionálním měřítku představuje pouze velmi malou část celkových ropných toků. Nízký stupeň obchodu mezi africkými zeměmi je

¹⁵⁵ Bossard, L., OECD, Sahel and West Africa Club, s. 183

¹⁵⁶ African Development Bank, African Union (2009), s. 50

¹⁵⁷ UK Trade & Investment (22 March 2011),s. 3

¹⁵⁸ IEA (June 2009), s. 93

způsoben také méně rozvinutou dopravní infrastrukturou a vysokými transportními náklady. Obchodu nepomáhají ani zbytečné hraniční procedury, politická nestabilita a nepředvídatelnost a nejistá obchodní politika.¹⁵⁹ Nigérie exportuje pouze pět procent své produkce do afrických zemí Kamerunu, Pobřeží Slonoviny, Ghany a Senegalu. Tyto země vytvářejí kolem 180 000 barelů ropných derivátů, z nichž asi polovinu spotřebuje jejich domácí poptávka a zbytek se vyveze v rámci regionu. Polovinu z této regionální distribuce obstarává Pobřeží Slonoviny a druhou polovinu Kamerun se Senegalem.¹⁶⁰ Pobřeží Slonoviny má více než třikrát větší produkci, než je poptávka na domácím trhu. Přebytek je přepravován po silnici nebo železnici do Burkiny Faso nebo Mali. Zbytek je přepravován po moři do sousedních zemí.¹⁶¹ Odbyt mezi zeměmi je rovnoměrný, vymyká se pouze vysoký podíl exportu z Pobřeží Slonoviny do Nigérie.¹⁶² Významným faktorem v regionu je velké množství pašované ropy z Nigérie do sousedních států.

Pro regionální země bez přístupu k moři, jako jsou Burkina Faso, Mali a Niger, jsou zdrojem ropných produktů terminály na pobřeží Guinejského zálivu. Protože zde nejsou žádné ropovody, většina ropných produktů je přečerpána v přístavech do cisteren a převážena po nekvalitních cestách. K přepravě je využívána i železnice, například z Abidjanu do Burkiny Faso. **Burkina Faso** odebírá ropu z rafinérií SIR v Pobřeží Slonoviny a Tema v Ghaně. Dalšími zdroji jsou beninský terminál v Cotonou a tožské Lomé. **Mali** využívá stejné poskytovatele a také senegalský Dakar. **Niger** spoléhá rovněž na Cotonou, Lomé a rafinérii Tema v Ghaně a navíc využívá pašované palivo z Nigérie.¹⁶³

6.3. TVORBA HDP

Příjem z komodit, obzvláště ropy, byl hlavním předpokladem pro ekonomický růst Afriky v roce 2008. Země vyvázející ropu se podílely 53,3 procenty na tvorbě kontinentálního HDP. Ještě o něco více, konkrétně 61,4 procent, byl podíl ropných zemí na růstu afrického HDP v tomto roce.¹⁶⁴ Země vyvázející ropu vykazovaly nejvyšší růst HDP na kontinentu, průměrně o deset procent v roce 2008. IMF to dává do spojitosti se zprovozněním nových ropných zařízení v Nigérii a Angole a nového závodu na LNG

¹⁵⁹ UNCTAD (2006)

¹⁶⁰ Bossard, L., OECD, Sahel and West Africa Club, s. 183

¹⁶¹ World Bank (2010c), s. 86

¹⁶² Bossard, L., OECD, Sahel and West Africa Club, s. 183

¹⁶³ World Bank (2010a), s. 16

¹⁶⁴ United Nations (2009), s. 42

v Rovnickové Guineji.¹⁶⁵ Pouze nízký růst nepřesahující 5 procent vykázaly v roce 2009 státy Kamerun, Gabon a Rovnicková Guinea. Důvodem je klesající produkce některých ropných polí. Každopádně tyto země pokračují v posilování neropných odvětví, včetně těžby surovin.¹⁶⁶ Zvyšující se důležitost neropného sektoru a jeho stoupající podíl na růstu HDP se stala významným prvkem růstu ropu vyvážejících zemí během posledních let. Posílení neropného odvětví je zapříčiněno snahami o restrukturalizaci ekonomik.¹⁶⁷

Příjem z exportu ropy představuje těžko uvěřitelný podíl na tvorbě HDP. V roce 2008 se export ropy podílel neskutečnými 88,4 procenty na hrubém domácím produktu Rovnickové Guineje. Další země z regionu jsou na příjmech z ropy obdobně závislé. Angolské HDP tvoří ze 72,6 % peníze z ropy, v Kongu je to 71 %, Gabon má 52 % a Nigérie stále ještě významných 36,9 %. Jenom u Kamerunu už export ropy tvoří pouhých 11,4 % HDP, protože je nejmenším producentem v oblasti.¹⁶⁸

Příkladem využití bohatství získaného z prodeje ropy je Angola. Angolské devizové rezervy významně narostly, důsledkem příjmů z ropy a zahraničních investic hlavních ropných společností. V roce 2008 země disponovala rezervami ekvivalentními k 9,9 měsícům importu. V tom samém roce vláda začala shromažďovat přebytek v rozpočtu. Zahraniční dluh Angoly se výrazně zmenšil. Země splatila staré dluhy a přitom si zajistila nové úvěry v Číně, Brazílii, Spojeném království a Izraeli, které jsou zajištěny budoucími příjmy z ropy. Celkový zahraniční dluh v roce 2008 činil 7,4 procent a poklesl tak oproti 13,9 procentům z předchozího roku.¹⁶⁹

Bohatství plynoucí z ropy se podepsalo na hodnocení ropných států ve srovnání se zbytkem afrického kontinentu. Podle údajů WB je Rovnicková Guinea nejbohatší africkou zemí s nejvyšším hrubým domácím produktem na jednoho obyvatele. Druhou nejbohatší zemí Afriky je Gabon, další stát z Guinejského zálivu. Obě země těží z obrovských ropných příjmů, ale také ze své menší rozlohy a nízkého počtu obyvatel. O úloze ropy na tvorbě HDP vypovídá níže uvedená tabulka (*Tabulka 11*). Při srovnání HDP na obyvatele všech zemí Guinejského zálivu obsadily státy vyvážející ropu přední příčky a státy nevyvážející ropu se umístily na konci tabulky.

¹⁶⁵ IMF (2008)

¹⁶⁶ UNECA (2011), s. 34

¹⁶⁷ UNECA (2011), s. 30

¹⁶⁸ African Development Bank (8 October 2010), s. 8

¹⁶⁹ WESGRO (2010)

Tabulka 11: HDP na 1 obyvatele zemí Guinejského zálivu (USD)

HDP na 1 obyvatele zemí Guinejského zálivu (USD)				
Země	2005	2006	2007	2008
<i>Státy produkující ropu</i>				
1. Rovnicková Guinea	13 497	15 355	19 582	28 103
2. Gabon	6 329	6 840	8 138	10 037
3. Angola	1 843	2 643	3 376	4 714
4. Kongo	1 782	2 218	2 153	2 966
5. Nigérie	797	1 018	1 123	1 370
6. Kamerun	931	985	1 109	1 226
<i>Státy neprodukující ropu</i>				
7. Pobřeží Slonoviny	850	883	984	1 137
8. Svatý Tomáš a PO	746	803	919	1 090
9. Benin	545	583	661	771
10. Ghana	489	568	653	713
11. Togo	352	361	397	449
12. DR Kongo	120	141	160	182

zdroj: WB (2010) <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>

6.3.1. Závislost na exportu ropy (2007)

Země Guinejského zálivu jsou extrémně závislé na exportu ropy. V podstatě se dá říct, že jejich růst HDP je přímo úměrný růstu produkce a cen ropy. Dojde-li na světových trzích k výraznému poklesu cen ropy, jejich slabé ekonomiky většinou upadají do deprese. Příkladem je Angola, která v roce 2007 vykazovala růst HDP 20,3 % , jeden z nejvyšších na světě. Kolaps cen ropy v roce 2009 však Angolu těžce zasáhl, takže její HDP v tomto roce dokonce pokleslo o 0,6 %.¹⁷⁰ Finanční krize v roce 2009 měla větší dopad na země vyvážející ropu než na země ropu nevyvážející. Zatímco ostatní africké státy utrpěly pokles exportu o 17 procent, země vyvážející ropu ztratily dohromady 40 procent ze svého exportu.¹⁷¹

Export ropy se podílí až 96,7 % na celkovém vývozu zboží z Angoly. U ostatních zemí je rovněž podíl ropy na exportu vysoký. Kamerunský podíl ropy na exportu klesl na 52,7 procent s tím, jak klesá zdejší těžba.¹⁷² Ekonomika Rovnickové Guineji se po objevech rozsáhlých zásob přeměnila na jednu z nejvíce závislých ekonomik na profitu z ropy.¹⁷³ Její HDP se zvýšilo v roce 2001 o neuvěřitelných 67,8 procent.¹⁷⁴

¹⁷⁰ African Development Bank, OECD (2010)

¹⁷¹ Reuvid, J., Sherlock, J., Sherlock, D. (2011) , s. 26

¹⁷² World Bank, World Bank Group (2010), s. 100

¹⁷³ OECD, African Development Bank (2002), s. 3

¹⁷⁴ African Economic Outlook (2011)

IMF ve svém *Průvodci transparentnosti surovinových příjmů* zvolila Angolu, Kamerun, Rovníkovou Guineu, Gabon a Nigérii za země závislé na těžebním sektoru, jehož příjem je klíčový pro státní rozpočet, export a HDP.¹⁷⁵ Z níže uvedené tabulky (tabulka) je patrné, že Ghana a Pobřeží Slonoviny mají zdaleka nejlépe diverzifikovaný svůj export. Na rozdíl od ostatních zemí mají nízký vývoz ropy a tím je jejich exportní systém daleko rovnoměrněji rozdělen mezi jednotlivé produkty.

Tabulka 12: Nejdůlež. exportní komodity a jejich podíl na celkovém exportu (2007)

Nejdůležitější exportní komodity a jejich podíl na celkovém exportu (2007)							
Země	První	%	Druhá	%	Třetí	%	Diverzita ¹⁷⁶
Angola	ropa	97	-	-	-	-	1
Gabon	ropa	72	mangan	10	dřevo	0	2
Ghana	kakao	46	mangan	8	ropa	4	10
Kamerun	ropa	53	dřevo	9	kakao	6	5
Nigérie	ropa	88	LNG	7	zprac. ropa	2	1
Pobř.	kakao	29	ropa	17	kakaová hm.	6	9
Kongo	ropa	83	-	-	-	-	1
Rovník. Guinea	ropa	88	methanol	4	LNG	3	1

zdroj: WB, *Africa Development Indicators 2010*

Vzhledem k tomu, že se očekává vyčerpání zásob ropy kolem roku 2035, je současná doba rozhodující k tomu, aby politikové využili zdroje k uskutečnění růstu a snížení chudoby.¹⁷⁷ Těžké pokrizové recese ukázaly africkým zemím některé výzvy a příležitosti k možnému hospodářskému růstu a rozvoji. Rostoucí světové ceny byly pozitivní pro africké vývozce ropy a komodit. Tyto země však musejí přijmout účinná opatření k řešení rizika cenových fluktuací. Mezi taková opatření se uvádí zlepšení správy příjmů z komodit a diverzifikace ekonomické základny.¹⁷⁸

6.3.2. Hrozba nizozemské nemoci

Jako nizozemská nemoc (*Dutch disease*) je označovaná situace, kdy ropné příjmy zvednou reálný směnný kurs státní měny a způsobí, že většina ostatních exportních komodit se stane nekonkurenceschopných. Zároveň nizozemská nemoc způsobuje rychlý, ale zdeformovaný růst služeb, dopravy a stavebnictví a současně pokles v průmyslu a zemědělství. Export zemědělských produktů je nepříznivě ovlivněn ekonomickým

¹⁷⁵ Transparency International (2011), s. 116

¹⁷⁶ počet komodit tvořících dohromady alespoň 75 % veškerého exportu

¹⁷⁷ Go, D. S., Page, J. M. (2008), s. 375

¹⁷⁸ UNECA (2011), s. 27

rozvojem spuštěným těžbou ropy. Slábnoucí zemědělský a výrobní sektor ropných zemí přivádí zemi ke větší závislosti na ropě a později může vést k úplné ztrátě konkurenceschopnosti.¹⁷⁹ Pro odolnost vůči nizozemské nemoci je klíčové správné makroekonomické řízení, politická regulace a strategické využití ropných zisků.¹⁸⁰

Příkladem z minulosti se stal Kamerun. Těžba ropy hrála v ekonomice Kamerunu velmi důležitou roli. Od roku 1960 do roku 1985 rostlo hospodářství Kamerunu průměrně o sedm procent ročně.¹⁸¹ Ropné příjmy vyskočily z nuly v roce 1978 na 46% podíl na exportu v roce 1982. Hojnost prostředků dovolila vládě uchýlit se ke strategii substituce importu podporovanou omezením obchodní politiky a fiskálními dotacemi. Vše vedlo k nárůstu inflace a zvýšení reálných mezd. Výsledné zhoršení konkurenceschopnosti způsobilo ostrý pokles exportu neropného zboží, zatímco dovoz rostl s domácím útlumem. Situace vedla ke zhoršení obchodní bilance a následnému neudržitelnému zadlužení v osmdesátých letech.¹⁸² Ekonomika v tomto období klesala průměrně o šest procent ročně. Reformy a devalvace měny v roce 1994 nastartovaly zemi vstříc novému růstu. Navzdory pokroku v makroekonomii a rozvoji soukromého sektoru zůstává chudoba hlavním problémem Kamerunu.¹⁸³

6.3.3. Deformace zemědělství

Zemědělství je po petrochemickém průmyslu druhým nejvýdělečnějším odvětvím v oblasti.¹⁸⁴ V zemích vyvážejících ropu poklesl význam zemědělského sektoru na minimum. Oproti tomu v zemích, které nevydělávají na ropném bohatství, je zemědělství většinou nadále nejdůležitějším odvětvím. Ještě v polovině 60. let tvořily zemědělské komodity více než 70 procent exportu Nigérie. Během deseti let, s rozvojem ropného průmyslu, poklesl podíl na méně než pět procent a situace trvá dodnes. Zastoupení obyvatel pracujících v nigerijském zemědělství rovněž klesá od 70. let a dnes tvoří polovinu zaměstnaných lidí.¹⁸⁵ V ropných zemích zálivu došlo vinou přísunu peněz

¹⁷⁹ Gary, I., Karl, T. L. (June 2003), s. 22

¹⁸⁰ Qureshi, M. S. (July 2008), s. 5

¹⁸¹ Columbus, F. H., Wusu, O. (2006), s. 148

¹⁸² Anderson, K., Masters, W. A. (2009), s. 368

¹⁸³ Columbus, F. H., Wusu, O. (2006), s. 148

¹⁸⁴ African Economic Outlook (2008), s. 17

¹⁸⁵ Anderson, K., Masters, W. A. (2009), s. 443

z prodeje ropy k poklesu produkce plodin a následnému zvýšení závislosti na dovozu potravin.¹⁸⁶

6.4.6. Rostoucí inflace

Příčinami růstu inflace v některých afrických zemích byly nadměrné vládní výdaje a zvýšená domácí poptávka, obzvláště v zemích vyvážejících ropu (přehřátí ekonomiky). Například v Angole byla v roce 2008 inflace 12,6 procent. Nárůst inflace komplikuje řízení ekonomiky a přispívá ke zhoršení chudoby. Dopad stoupajících cen potravin je tvrdý zejména pro nízkopříjmové země dovážející ropu. Vysoká inflace se odráží na vysokých cenách energií a potravin.¹⁸⁷

¹⁸⁶ de Oliveira, R. S. (2007), s. 73

¹⁸⁷ United Nations (2009), s. 51

7. ZAHRANIČNÍ ZÁJMY

Geostrategický význam regionu

Pro světové mocnosti existují pouze dva regiony, kde ropná produkce bude stoupat a kde lze uplatnit strategii diverzifikace ropných dodávek. Prvním z nich je oblast Kaspického moře, tím druhým je Guinejský záliv. Výhodou oproti Kaspickému moři je, že ropná ložiska jsou přístupná na volném moři. Další předností je skutečnost, že zde nejsou ropovody vedoucí přes jiné, mnohdy nestabilní státy (výjimkou ropovod z Čadu do Kamerunu).¹⁸⁸

S koncem studené války postupně ochaboval zájem Západu o Afriku včetně Guinejského zálivu. Znovuobnovený zájem z posledních let je kombinací ekonomických a geopolitických událostí ve světě. Teroristické útoky z 11. září 2001, eskalace konfliktu v Izraeli, vzrůstající protizápadní tendence na Blízkém východě a objevení ohromných zásob ropy v mnoha zemích subsaharské Afriky podnítilo masivní zahraniční investice do ropného sektoru.¹⁸⁹ Afrika je také zajímavá z toho důvodu, že region jako jeden z mála využívá většinou soukromého vlastnictví ropných polí. Přitom kdekoliv jinde se praktikuje národní vlastnictví.¹⁹⁰ Pro hlavní spotřebitele ropy jsou výhodou i menší politické a byrokratické překážky.¹⁹¹

7.1. SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ

Pro USA existují tři zásadní regiony: Kaspické moře, Guinejský záliv a západní hemisféra. Tyto tři regiony jsou důležité pro omezení dopadů přerušení dodávek. Američané rovněž chtějí omezit dovoz ropy z Blízkého východu o 75 procent do roku 2025.¹⁹² Administrativa USA považuje Guinejský záliv za oblast strategického významu.¹⁹³ Přestože nový program prezidenta Obamy se zaměřuje na rozvoj amerických ložisek,¹⁹⁴ Spojené státy budou nadále z větší části závislé na zahraniční ropě. Zvláště po ekologické katastrofě ropné plošiny Deepwater Horizont u břehů USA, která dočasně pozastavila rozvoj nových ložisek u amerických břehů. USA bylo v roce 2010 největším

¹⁸⁸ Traub-Merz, R., Yates, D. (2004), s. 11

¹⁸⁹ Columbus, F. H., Wusu, O. (2006), s. 137

¹⁹⁰ Lloyd, R. M. (2009), s. 251

¹⁹¹ Beri, R., Sinha, U. K. (2009), s. 60

¹⁹² Stokes, D., Raphael, S. (2010), s. 108

¹⁹³ Traub-Merz, R., Yates, D. (2004), s. 64

¹⁹⁴ Lavička, V. (1.4.2010)

spotřebitelem ropy s odběrem 22,3 % veškeré vytěžené ropy na světě. Dříve se odhadovalo, že podíl ropy dovážené ze západní Afriky vystoupá z 14 % v roce 2005 až na 25 % v roce 2015.¹⁹⁵ Kvůli krizi a s ní spojené menší spotřebě ropy však celkový import této suroviny poklesl. Také větší těžba amerických ropných ložisek způsobila, že v roce 2010 byl dovoz ropy z Guinejského zálivu stále na 14 %.¹⁹⁶ Důležitou roli v importu ropy hrají přepravní náklady. Tři čtvrtiny ropy dovážené do USA pocházejí z oblasti Atlantského oceánu, jejíž doprava netrvá déle než 20 dní.¹⁹⁷ Svou úlohu hraje také typ dovážené ropy. Většina nigerijské ropné produkce, 65 procent, je tzv. lehká ropa. Z takové ropy lze vyrobit více benzínu, proto ji preferují americké rafinérie.¹⁹⁸

V roce 2004 představovaly americké přímé zahraniční investice v Africe 13,5 mld. amer. dolarů. Největšími příjemci těchto peněz byly ropné státy Rovnická Guinea, Gabon, Angola, Čad a Nigérie. Americká vláda rozvinula několik strategií, aby posílila vazby s africkými zeměmi pro budoucí zajištění energií. Američané využívají diplomatické metody, finanční stimuly a vojenskou podporu k vytvoření pozitivních vztahů.¹⁹⁹ V zemích Guinejského zálivu pořádají semináře kvůli energii a bezpečnosti. USA také zřídilo speciální africkou jednotku, která odráží energetické zájmy a také protiteroristickou kooperaci. Na konci roku 2007 Američané začali trénovat bezpečnostní síly v zemích Guinejského zálivu na ochranu ropných zařízení. Od roku 2006 se zvýšil počet vojáků amerických námořních hlídek.²⁰⁰ Všechny tyto události značí výrazný zájem USA o region.

USA však znepokojují čínské zájmy v regionu. Čínský vliv se totiž přímo dotýká amerických zájmů o zabezpečení přístupu k ropě. Způsob, jakým Čína rozšiřuje svůj vliv, vede k porušování demokratických principů a norem. V neposlední řadě je čínská expanze v Africe součástí globálního souboje s USA o světového lídra.²⁰¹

¹⁹⁵ Taylor, I. (2010), s. 29

¹⁹⁶ EIA (2010)

¹⁹⁷ Rodrigue, J.-P. (2007)

¹⁹⁸ African Development Bank, African Union (2009), s. 70

¹⁹⁹ Tachau, A. L. (2011), s. 72

²⁰⁰ Youngs, Richard (2009), s. 130

²⁰¹ Xu, Y. (2008), s.1218

Tabulka 13: Import ropy ze zemí Guinejského zálivu do USA

Import ropy ze zemí Guinejského zálivu do USA (tis. barelů za den)				
Země	1980	1990	2000	2010
Nigérie	857	800	896	1 025
Angola	42	237	301	390
Kongo	-	-	52	72
Rovníková Guinea	-	-	8	58
Kamerun	-	-	7	50
Gabon	26	64	143	49
Čad	-	-	-	32
Pobřeží Slonoviny	-	-	5	10
DR Kongo	-	-	8	9
Ghana	-	-	5	1
CELKEM GUIN. ZÁLIV	925	1 101	1 425	1 696
CELKEM SVĚT	6 909	8 018	11 459	11 753

zdroj: EIA, U.S. Imports by Country of Origin (2010)

7.2. ČÍNA

Číňané jsou druhými největšími konzumenty ropy na světě, v roce 2009 spotřebovali denně 8,2 mil. barelů ropy.²⁰² Nejlidnatější země světa potřebuje získat suroviny, především ropu, k uspokojení svého obrovského hospodářského růstu. Poptávka po další ropě se navíc rapidně zvyšuje kvůli výstavbě infrastruktury a rostoucímu počtu vozidel.²⁰³ Již od roku 1993 Čína spotřebovává více ropy, než je schopna sama vyprodukovat a o 10 let později se stává druhým největším konzumentem ropy na světě, když předbíhá Japonsko a zařazuje se za USA.²⁰⁴

Na rozdíl od rozvinutých zemí Čína nepožaduje žádné politické podmínky před podpisem kontraktů na průzkum, těžbu nebo produkci. Čínu neohrožují ani žádné domácí nátlakové organizace, které by žádaly opatření proti korupci nebo environmentálním škodám.²⁰⁵ Například Rovníková Guinea se od roku 1999 pohybuje kolem čtvrtého místa v importu ropy do Číny. Po zveřejnění zprávy úřadu *U. S. State Department's Human Rights* kritizující porušování lidských práv v zemi se prohloubila spolupráce s Čínou. V roce 2006 přesáhl export ropy do Číny částku 2,5 mld. dolarů.²⁰⁶ Také absence

²⁰² EIA (2011)

²⁰³ UNECA (2011), s. 21

²⁰⁴ Taylor, I. (2006), s. 943

²⁰⁵ K'orinda-Yimbo, A. P. (2008), s. 81

²⁰⁶ Shinn, D. H. (2011)

negativní koloniální historie umožňuje Číně jednat s africkými vládami jako s rovnými partnery, kteří vítají její investiční a politickou podporu.²⁰⁷

Číňané zde zpočátku neměli lehký přístup k ropě, protože největší producenti ropy, Nigérie a Angola, měli dlouhotrvající kontrakty se Západními společnostmi. Z toho důvodu se nejdříve zaměřili na průzkum a těžbu v menších zemích jako Gabon, Rovnicková Guinea a Kongo. Až poté Čína začala spolupracovat i s největšími vývozci, kde k získání ropy využila poskytování integrovaných balíčků pomoci.²⁰⁸ Do roku 2005 Čína investovala do 27 důležitých projektů souvisejících s ropou nebo zemním plynem ve 14 afrických zemích.²⁰⁹ Čínská produkce ropy z afrického kontinentu expandovala během poslední dekády. V roce 1999 se africká ropa podílela 20 % na celkovém importu surové ropy. Začátkem 21. století se stala Angola nejdůležitějším zdrojem ropy pro Čínu,²¹⁰ když exportovala do země Dálného východu 29 % své produkce.²¹¹ Do roku 2005 podíl africké ropy na celkovém dovozu ropy vzrostl na 31 %. Státy Angola, Kongo a Rovnicková Guinea patřily v roce 2005 mezi deset největších dovozců ropy do Číny. Mezitím se zvýšil import z dalších afrických zemí Gabonu, Nigérie a Kamerunu.²¹²

Čína nadále pokračuje v investicích do africké ropy prostřednictvím svých národních ropných společností. Například v roce 2006 získala CNOOC minoritní podíl v nigerijském ropném poli a také poskytla v přepočtu 4 mld. amer. dolarů k vybudování rafinérií. Jiná čínská společnost Sinopec zaplatila 2,2 mld. amer. dolarů za dvě ropná naleziště v Angole.²¹³ Tyto čínské společnosti mívají jednodušší přijetí u afrických vlád, protože své ropné smlouvy stimulují kontrakty v oblasti telekomunikací a stavebnictví.²¹⁴ Jejich stavební korporace získala kontrakt na vybudování 1 315 km dlouhé železnice, která spojí města Lagos a Kano s ropnými městy Jos a Port Harcourt.²¹⁵ Čínským cílem je vytvořit stupeň ekonomické závislosti, který povede k většímu obchodu, vztahujícímu se taktéž k nákupu ropy a zemního plynu. Oproti většině ropných kontraktů v Africe se účastí zahraničních investorů, které jsou založeny na smlouvách o podílu na průzkumu a

²⁰⁷ Wennmann, A. (2011), s. 102

²⁰⁸ Hanson, S. (2008), s. 2

²⁰⁹ Zhao, H. (8 November 2007), s. 4

²¹⁰ Shinn, D. H. (2011)

²¹¹ EIA (2011)

²¹² Zhao, H. (8 November 2007), s. 404

²¹³ Zhao, H. (8 November 2007), s. 406

²¹⁴ Wennmann, A. (2011), s. 102

²¹⁵ Zhao, H. (8 November 2007), s. 406

produkci (PSA), tržních smlouvách nebo mezinárodních finančních smlouvách, Čína v Angole investuje převážně prostřednictvím zvýhodněných půjček.²¹⁶

CNOOC a CNPC během posledních let výrazně rozšířily své zájmy v Nigérii, Angole, Kongu a Gabonu. Podle Grega Priddyho, analytika Eurasia Group, Čína nahromadila obrovský obnos peněz, takže využívá příležitosti k investování do ropy. Čínský trh je zaplaven americkými dolary, proto je možné, že Čína utrácí dolary za něco, co má hodnotu – ropu. Každopádně ropu lze nakoupit pouze za americké dolary. Číňané mohou využít svou kupní sílu k monopolizaci trhu.²¹⁷

Tabulka 14: Import surové ropy do Číny za leden 2010

Import surové ropy do Číny za leden 2010		
Země	Import ropy (tuny)	Roční změna (%)
1. Angola	3 360 687	+ 53,44
2. Saudská Arábie	2 908 350	- 7,25
3. Rusko	1 273 039	+ 41,96
...
14. Kongo	388 409	- 1,46
20. Rovnicková Guinea	137 012	-
22. Gabon	129,199	-
CELKEM SVĚT	17 105 839	+ 33,39

zdroj: ChinaOilWeb (2010)

7.3. EVROPA

Ačkoliv Evropa ve svém názvu ukrývá slovo „ropa“, na kontinentu se nachází velmi málo zásob. Závislost zemí EU na dodávkách ropy a zemního plynu ze světa je vysoká a bude se zvyšovat s klesající těžbou ze Severního moře.²¹⁸ V roce 2005 dovážela EU ze zahraničí 82 % potřebné ropy pro dopravu. Do roku 2030 má podíl importu vystoupat až na 93 %.²¹⁹ Země Evropské unie v roce 2009 pokrývaly svou poptávku po ropě pouze 6,9 procenty ze států v Guinejském zálivu. Nejvýznamnějšími odběrateli v Evropě jsou Španělsko, Francie, Německo, Portugalsko, Spojené království, Itálie, Nizozemí a Belgie. Největší procentuální zastoupení na své spotřebě vykázalo v roce 2008 Portugalsko s 26,3 %, dále Francie s 13,7 % a Španělsko s 13,4 %.²²⁰

²¹⁶ Widdershoven, C. (November 15, 2004)

²¹⁷ Blank, D. (2010), s. 143

²¹⁸ Traub-Merz, R., Yates, D. (2004), s. 63

²¹⁹ Commission of The European Communities (10.10.2007)

²²⁰ European Commission (2010)

Energetický potenciál subsaharské Afriky byl evropskými vládami v 90. letech 20. století přehlížen. Až na začátku 21. století jejich analytici upozornili na rostoucí význam jako producenta energií. Evropská unie se rozhodla změnit svůj postoj, avšak její pomalá reakce nestačila omezit vzrůstající snahy a vliv USA a Číny v regionu.²²¹ V době, kdy na konci 90. let 20. stol. dosáhla vrcholu produkce těžba ropy ze Severního moře, podíl dovážené ropy klesl na 51 procent. Od té doby však závislost na dovozu neustále narůstá. Trendem je zvyšující se podíl ropy dovážené z Ruska a zemí bývalého Sovětského svazu. Kvůli tomu byl snížen import ropy z Blízkého východu z 43 % v roce 1993 na 25 % v roce 2005.²²² Evropské unie se spoléhá hlavně na ropy z Ruska, Norska, Saúdské Arábie nebo Kazachstánu. Z Afriky dovážela 21,6 % importované ropy. Polovina z toho však připadala na severoafrickou Libyi. Nigérie je největším poskytovatelem ropy z Guinejského zálivu s 4,37 % v roce 2010. Další země se podílejí takto: Angola 1,54 %, Kamerun 0,39 %, Kongo 0,51 % a Gabon 0,22 %.²²³

Africké země jsou historicky klíčovými poskytovateli ropy pro některé evropské rafinerie prostřednictvím svých národních ropných společností nebo zde působících evropských a amerických ropných firem. Nigérie je významným dodavatelem pro mnoho severoevropských rafinerií. Naproti tomu pro rafinerie u Středozemního moře jsou klíčovými partnery geograficky blízké země severní Afriky Alžírsko a Libye.²²⁴

Tabulka 15: Import surové ropy z Guinejského zálivu do vybraných zemí EU (2008)

Import surové ropy z Guinejského zálivu do vybraných zemí EU roku 2008 (tis. tun)								
Do \ Z	Nigérie	Angola	Kamerun	Gabon	Kongo	Guinej.z.		Svět
Španělsko	5 045	827	1 339	495	130	7 836	/	58 508
Francie	4 376	5 661	89	332	875	11 333	/	82 721
Německo	3 026	908	93	203	-	4 230	/	105 365
Portugalsko	2 364	818	-	-	-	3 182	/	12 083
UK	2 243	1 893	97	-	-	4 233	/	52 115
Itálie	2 008	664	848	274	-	3 794	/	82 432
Nizozemí	1 990	2 641	2	179	-	4 812	/	57 813
Belgie	909	913	265	124	-	2 211	/	33 825
CELKEM	22 827	14 754	2 733	1 607	1 005	41 631	/	484 862

zdroj: European Commission, EUROSTAT (2010)

²²¹ Youngs, R. (2009), s. 126

²²² European Commission (2008), s. 81

²²³ European Commission (2011)

²²⁴ European Commission (2008), s. 81

Zájem o zemní plyn

Zřejmá je snaha EU o diversifikaci zdrojů zemního plynu a menší závislosti na Rusku. Lepší přístup k zemnímu plynu z Guinejského zálivu má zajistit *Trans-saharský plynovod*, jehož zprovoznění se plánuje na rok 2015. Potrubím dlouhým přes 4 000 km povede zemní plyn z delty Nigeru přes stát Niger do alžírského terminálu Beni Saf. Kapacita plynovodu by měla dosahovat 30 mld. m³ za rok. Nigerijské zásoby odpovídají přibližně desetileté spotřebě zemního plynu v zemích EU.²²⁵

Mezi důvody stavby plynovodu se uvádějí vyčerpávání evropských zásob, vysoká poptávka po zemním plynu v Evropě, nejistota ohledně využití zásob břidlicového plynu, výhody plynného skupenství před zkapalněným plynem (LNG), přítomnost dostatečných zásob plynu v Nigérii a potřeba alternativy k ruskému plynu.²²⁶

7.4. INDIE

Indie, stejně jako Čína, zažívá v posledních letech strmý ekonomický vzestup. Na rozdíl od Číny je Indie mnohem více závislá na dovozu ropy (68 %), přestože v reálných číslech nemusí importovat tolik ropy.²²⁷ Dovoz surové ropy se od roku 2000 do roku 2009 zdvojnásobil z 1,3 milionu na 2,6 mil. barelů za den.²²⁸ Závislost bude dále narůstat, vzhledem k omezeným možnostem indické produkce. EIA očekává, že se Indie do roku 2025 stane čtvrtým největším dovozcem ropy na světě za USA, Čínou a Japonskem.²²⁹

V posledních letech je znatelný nárůst dovozu africké ropy, především z Nigérie. Jednou z příčin je zvýšená poptávka indického petrochemického průmyslu po ropě s nízkým obsahem síry. Africká ropa je navíc levnější než ostatní zdroje, přestože se primárně její cena určuje podle severomořské ropy Brent.²³⁰ Indie se rovněž snaží zajistit diverzifikaci svých energetických zdrojů. Dovoz ropy pochází z 25 zemí světa, avšak téměř tři čtvrtiny jsou ze čtyř zemí, tj. Saúdská Arábie, Nigérie, Kuvajt a Írán.²³¹

Indie dováží ropu od všech významných producentů v regionu, tzn. z Nigérie, Angoly, Konga, Gabonu, Rovníkové Guineji, ale i z Kamerunu.²³² Nigérie je největším

²²⁵ EUROPA (9 July 2007)

²²⁶ EUROPA (9 July 2007)

²²⁷ BP 2010

²²⁸ Clarksons (27 July 2010)

²²⁹ EIA (August 2010)

²³⁰ Pradhan, S. R. (2008), s. 232

²³¹ Government of India (August 2008)

²³² Beri, R., Sinha, U. K. (2009), s. 62

ekonomickým a obchodním partnerem Indie v Africe.²³³ Vzájemná obchodní bilance překračuje tři miliardy dolarů za rok, přičemž 96 procent obchodu souvisí s ropou. Indická spolupráce s Nigérií zahrnuje kontrakty na nákupy ropy, účast v těžebním sektoru a participaci v rafinériích.²³⁴ Dovoz nigerijské ropy zaujímá 8 – 12 % celkového indického ropného importu.²³⁵

Indická národní energetická strategie se zaměřuje na skupování ropných polí po celém světě. Zároveň musejí tyto země bohaté na zdroje něčím uspokojit, a tak například Indie nabídla pomoc Nigérii s vybudováním infrastruktury, hlavně stavbou elektráren. Indie se snaží napodobit čínský model zajištění přístupu k ropným blokům v energeticky bohaté Africe. Zvolená strategie budí pozornost, neboť *ONGC Videsh* (indická státní společnost) znovu projevil zájem o návštěvu některých afrických zemí.²³⁶ Indické státní ropné společnosti investují v Pobřeží Slonoviny, Nigérii, Gabonu a ve vodách mezi Nigérií a Svatým Tomášem (*Joint Development Zone*).²³⁷

Indie také zaměřuje své energetické potřeby na vzájemnou kooperaci s Afrikou. Africké země totiž vidí v Indii model rozvoje, který se snaží napodobit. Zajímají se o indické cenově dostupné technologie a rozvíjejí partnerství v oblastech informačních technologií, zemědělství a energetických sektorů.²³⁸ Navíc má Indie s africkými zeměmi mnoho společných věcí. Dříve to byl boj proti kolonialismu a dnes je to vypořádávání se s nízkým rozvojem, chudobou, nemocemi, korupcí a dalšími problémy.²³⁹ V budoucnu se očekává oboustranný přínos pro Afriku i Indii plynoucí z obchodování s ropou, technologiemi a kulturními, vzdělávacími a ekonomickými odvětvími.²⁴⁰

²³³ High Commission of India, Abuja (2010)

²³⁴ Price, G., Vines, A. (2007)

²³⁵ High Commission of India, Abuja (2010)

²³⁶ EAI (Sep 4th, 2010)

²³⁷ Beri, R., Sinha, U. K. (2009), s. 52

²³⁸ Beri, R., Sinha, U. K. (2009), s. 53

²³⁹ Beri, R., Sinha, U. K. (2009), s. 62

²⁴⁰ Beri, R., Sinha, U. K. (2009), s. 66

8. ENVIRONMENTÁLNÍ PROBLÉMY

Téměř všechna velká města a významný průmysl leží na pobřeží nebo v jeho blízkosti. Na pobřeží Guinejského zálivu žije 40 procent z celkového počtu 280 mil. lidí obývajících země okolo zálivu. Obyvatelstvo využívá řeky k transportu a mangrovníky na otop, stavební materiál, produkci soli, sběr ústřic a lékařské rostliny. Zdroje pro obživu a lidé jsou však ohroženi nadměrným využíváním rybích zdrojů, znečištěním z pevniny a degradací pobřeží kvůli erozi.²⁴¹ Mořské znečištění narušuje přirozená prostředí, funkce ekosystémů a způsobuje ztrátu biodiverzity.²⁴² Většina zemí v regionu jsou producenti ropy. Ropné plošiny, terminály a rafinérie zde vytvářejí ropné znečištění. Nezpracované odpadní vody a průmyslový odpad rovněž poškozují životní prostředí.²⁴³ Odhaduje se, že kvůli tomu bude během 30 let neobyvatelných 40 % delty Nigeru. V některých oblastech bude zemědělská půda nepoužitelná ještě 25 – 30 let. Zhoršující se životní prostředí je jedním z důvodů konfliktu v deltě Nigeru. Situace bude pravděpodobně nadále pokračovat ve stejném scénáři.²⁴⁴ Existující environmentální zákony a informační systémy jsou slabé nebo neadekvátní k ochraně občanů.²⁴⁵

8.1. ROPNÉ ÚNIKY

Únik ropy ve vlhkém prostředí způsobuje úhyn rostlin, vadnutí, opadnutí listů a ztrátu reprodukčního cyklu. Ve vodním prostředí (řeky, údolní nivy, močály) je poškození mnohem více devastující. Poškození narůstá také v případech, kdy se uniklá ropa vznítí. Často jsou volně žijící druhy vystěhovány nebo zabity. Některé druhy v suchých oblastech delty Nigeru úplně vymizely.²⁴⁶ Únik ropy v pobřežních vodách má mnoho škodlivých účinků. Ropa ničí rostliny a zabíjí zvířata, která žijí v estuáriích. Mazlavá hmota se usazuje na plážích a zabíjí místní organismy. Dochází k narušení potravních řetězců a snížení výnosů jedlých korýšů. Ptákům se ropa usazuje na peří, čímž snižuje jejich schopnost letu a zvyšuje náchylnost k podchlazení. Zasaženy jsou rovněž komerčně chytané ryby a rybí líhně v pobřežních vodách.²⁴⁷

²⁴¹ UNDP-GEF (2009), s. 18

²⁴² UNEP (2002)

²⁴³ UNDP-GEF (2009), s. 18

²⁴⁴ Clarke, D. (2010), s. 94

²⁴⁵ Ikein, A. A., Alamiyeseigha, D. S. P., Azaiki, S. S. (2008), s. 71

²⁴⁶ Zeleza, T., Kakoma, I. (2003), s. 436

²⁴⁷ Nwilo, P. C., Badejo, O. T. (2006)

Guinejský záliv je bohatý na mořské plody, odhadem 1 mil. metrických tun ryb je zde každoročně vyloveno, z nichž třetina je exportována. Mnoho důležitých rybích druhů využívá pobřežní vody, laguny a mangrovníky pro rozmnožování.²⁴⁸ Toxické látky unikající při těžbě a zpracování ropy se akumulují v potravním řetězci. Prostřednictvím konzumace ryb a mořských produktů mají dopad i na lidské zdraví.²⁴⁹ Delta Nigeru je biologicky bohatá mangrovníky pokrytá oblast. Pro většinu obyvatel představuje rybaření a zemědělství základní obživu. Příliš časté ropné výlevy měly za následek úhyn ryb a znečištění vody a půdy. Životní prostředí a živobytí mnoha místních komunit je vážně poškozeno.²⁵⁰ Mezi důsledky ropného znečištění na rybářský průmysl je fyzická kontaminace vybavení, nakažení a zamoření mořské potravy a ekonomické ztráty z přerušení činnosti.²⁵¹

Znečištění ropnými skvrnami je výrazné. Zdrojem znečištění jsou hlavně těžební body, nakládací a vykládací stanoviště a lodní trasy. Významné znečišťování bylo zaznamenáno v pobřežních oblastech s těžbou a zpracování ropy. Tyto místa se nacházejí v pobřežních vodách Angoly, Kamerunu, Konga, Gabonu a delty Nigeru. Odhadem kolem čtyř milionů tun ropného odpadu je vypouštěno jen v oblasti delty Nigeru každý rok. Mnoho ropy pocházející z ropných výlevů nebo vyplachování tankerů se objevuje na plážích u přístavů. Kterákoli ropná skvrna způsobená při práci s ropou se může stát regionálním problémem, protože oblast je pod vlivem větru a oceánského proudění.²⁵²

Nejhorší situace panuje v deltě Nigeru. Hlavním zdrojem ropných úniků je ropná těžba, rafinace a údržba. Dalšími zdroji jsou neropná průmyslová odvětví a doprava.²⁵³ Jenom mezi roky 1997 – 2001 zde bylo nahlášeno 2 097 ropných úniků. Mnoho z nich bylo způsobeno špatnou údržbou ropovodů a cisteren. Některá zařízení jsou používána desítky let. Významnou příčinou ropných úniků jsou rovněž sabotáže. V oblasti dochází ke kradení ropy a jejímu pašování do ciziny. V roce 1996 bylo až 60 % uniklé ropy zapříčiněno sabotážemi.²⁵⁴

Náklady na likvidaci ropných skvrn záleží na mnoha faktorech. Únik ropy na pobřeží je daleko horší než únik na volném oceánu. Typ uniklé ropy je rovněž důležitý.

²⁴⁸ UNDP-GEF (2009), s. 19

²⁴⁹ UNEP (2002)

²⁵⁰ Revenue Watch (2005), s. 116

²⁵¹ ITOPI (2004)

²⁵² Heileman, S. (2009)

²⁵³ Zeleza, T., Kakoma, I. (2003), s. 430

²⁵⁴ Nwilo, P. C., Badejo, O. T. (2006), s. 5

Lehká ropa se rozkládá až čtyřikrát rychleji než těžká ropa. Ve srovnání s USA, kde náklady na likvidaci ropné skvrny stoupají až k 24 tis. amer. dolarů za tunu, v Africe se cena pohybuje již od 1 tis. amer. dolarů za tunu.²⁵⁵

Havárie tankerů

Přestože oblast protíná rušná námořní trasa, Guinejský záliv nezaznamenal větší počet vážných nehod ropných tankerů. Avšak havárie tankeru ABT Summer z roku 1991 je dodnes charakterizována druhým nejvyšším únikem ropy z lodě do moře. Tanker plně naložený 260 tisíci těžké íránské ropy směřující do Rotterdamu explodoval 1 450 km od pobřeží Angoly. Naštěstí se incident udál velmi daleko od pevniny, takže měl minimální dopad na životní prostředí.²⁵⁶

8.2. VOLNÉ SPALOVÁNÍ ZEMNÍHO PLYNU

„Jedná se o kontrolovaný proces spalování organických sloučenin, při kterém jsou plyny vedeny potrubím na vzdálené, obvykle vyvýšené místo a následně spalovány v otevřeném plamenu volně do ovzduší, s využitím speciálně navržené špičky hořáku, přídavného paliva a výparů nebo vzduchu ke zlepšení promíchání pro destrukci plynu.“²⁵⁷

Těžbu zemního plynu v Guinejském zálivu charakterizuje vysoké procento jeho zbytečného spalování a samovolného vypouštění. V zásadě platí, že státy nemající zájem o rozvoj produkce zemního plynu se uchylují k zapalování a odvzdušnění plynu během extrakce ropy. V roce 2002 dosahoval podíl spalování zemního plynu na celkové produkci závratných 48 %.²⁵⁸ Nigérie, Angola, Kamerun a Gabon mají slabou infrastrukturu pro využívání zemního plynu, proto je většina vyprodukovaného plynu bez užitku spalována. Plyn zbytečně spálený v Africe by vyrobil 200 TWh elektřiny za rok, která by vystačila na 50 % kontinentální spotřeby. Vyprodukované emise odpovídají 10% redukci skleníkových plynů, o kterou se zavázaly rozvinuté země v Kjótském protokolu mezi lety 2008 – 2012.²⁵⁹ Ročně je takto do ovzduší vypuštěno 25 mil. tun oxidu uhličitého a 12 mil. tun metanu.²⁶⁰

²⁵⁵ Revenue Watch (2005)

²⁵⁶ ITOPI (2010)

²⁵⁷ Stewart, P., et al (1988)

²⁵⁸ Mañe, D. O., (2005), s. 8

²⁵⁹ UNEP (2002)

²⁶⁰ Rotberg, R. I. (2007), s. 17

Důsledky hoření plynu jsou následující. Spalování způsobuje znečištění ovzduší, horko a časem pokrytí území sazemi, zvláště u starých a neefektivních hořáků. V okolí hořáků se pravidelně vyskytují kyselinové deště. Hoření také způsobuje světelné znečištění, které je patrné zvláště v noci.²⁶¹ Ve světovém měřítku hoření uvolňuje velké množství skleníkových plynů, které přispívají ke globálnímu oteplování. Lidské zdraví je ohroženo sloučeninami vznikajícími při hoření jako jsou oxid dusičitý, oxid siřičitý, a těkavé prvky benzen, vodík, toluen a xylen. Tyto látky mohou způsobit potíže s dýcháním, astma, otravu nebo chronický zánět průdušek.²⁶²

Nevládní neziskové organizace obviňují ropné společnosti z přímé odpovědnosti za poškození životního prostředí. Mnoho hořáků spaluje plyn 24 hodin denně, některé hoří již přes 40 let a dohromady spálily 220 mil. m³ plynu denně. Zbytečným hořením plynu Nigérie ztrácí 2,5 mld. dolarů ročně. Emise oxidu uhličitého a metanu způsobují hluk a mají enormní dopad na obyvatelstvo.²⁶³

V posledních letech dochází k významnému snížení zbytečného hoření zemního plynu. Mezi roky 2005-2008 došlo téměř u všech zemí ke snížení spalování plynu až o desítky procent. Jediný Kamerun během této doby nevykázal žádné zlepšení.²⁶⁴ Ke snižování spalování zemního plynu je potenciál i do budoucna. Například Nigérie přijala několik opatření k dalšímu omezení hoření zemního plynu.²⁶⁵ Třeba v březnu 2011 odhalila plán za 25 mld. amer. dolarů, který by měl zredukovat hoření plynu jeho využitím pro výrobu elektrické energie.²⁶⁶

²⁶¹ Rotberg, R. I. (2007), s. 17

²⁶² Green Energy: An A-to-Z Guide, s. 169

²⁶³ Clarke, D. (2010), s. 94

²⁶⁴ NOAA (August 17, 2009)

²⁶⁵ EIA (July 27, 2010), s. 45

²⁶⁶ IEA (2011), s. 54

Tabulka 15: Volné spalování zemního plynu v roce 2008

Volné spalování zemního plynu v roce 2008			
Pořadí	Země	Hoření zemn. plynu (mld. m³)	Změna 2005-2008
1.	Rusko	40,5	- 31,29
2.	Nigérie	15,1	- 30,20
3.	Írán	10,4	- 13,61
...
9.	Angola	3,1	- 36,23
21.	Gabon	1,5	- 34,84
24.	Kongo	1,4	- 21,34
26.	Kamerun	1,2	- 0,01
28.	Rovník. Guinea	1,2	- 11,86
	CELKEM SVĚT	139,4	- 19,26

zdroj: NOAA (August 17, 2009)

9. DISKUZE K POZNATKŮM

Země Guinejského zálivu si prošly dlouhou dobou kolonialismu. Po následném osvobození docházelo k občanským válkám a bojům o moc. Vlády využívaly příjmů z ropy pouze ke svým vlastním účelům a na rozvoj rozsáhlých oblastí vůbec nereflektovaly. Situace se v mnohém do dneška nezlepšila. Příjem peněz z ropy má pochybný vliv na prosperitu obyvatelstva. V některých oblastech je po objevení ropy více chudoby než před jejím objevením a navíc je tu výrazně poničeno životní prostředí. Obrovské množství peněz se ztrácí ve spleti korupce, netransparentnosti, úplatků a podvodů. Země produkující ropu by měly co nejrychleji zlepšit hospodaření s ropnými příjmy a tím zlepšit ekonomický růst a snížit chudobu. Zásoby ropy totiž nejsou nekonečné a u některých zemí již za pár let dojde k vyčerpání posledních ložisek. Sice se může stát, že ropné společnosti zde objeví nová ropná pole, tyto však budou vykompenzovány rostoucí světovou poptávkou po ropě. Hlavním cílem všech států by měla být urychlená diverzifikace jejich hospodářství. Všechny země jsou totiž dramaticky závislé na příjmech z ropy. Během mnoha let pohádkového přílivu bohatství z téměř bezstarostného odvětví došlo k degeneraci neropného sektoru. Státy nemají zájem rozvíjet sektory, z nichž do státní pokladny neproudí takový příjem. Diverzifikací hospodářství dosáhnou menší míry rizika vnějších šoků. Vysoká cena ropy je pro ropné státy vítaná, avšak s pádem cen dochází k obrovským problémům celé ekonomiky.

A jaká je vlastně role zemí Guinejského zálivu v distribuci ropy? Ačkoliv se to nemusí zdát podle čísel, je velmi důležitá. Současná vysoká cena ropy je totiž z větší části způsobena vysokou poptávkou po této surovině. Nevěřím totiž, že by spekulanti měli tak velký vliv na růstu ceny (jako u zlata). Když už se spekuluje, tak o tom, jaká je vlastně kapacita světové těžby ropy. Světoví producenti sice mají nějaké rezervy v těžbě, ale výrazného navýšení nejsou schopny. Jakýkoliv trochu větší výpadek v produkci ropy na světových trzích vyvolává okamžitý nárůst ceny ropy. To se ukazuje nyní například na Libyi. Jeden z největších afrických producentů nyní těží pouze zlomek své průměrné denní produkce. Výpadek musejí kompenzovat ostatní světoví producenti, především ten největší, Saúdská Arábie. Takto navýšenou produkci však nemohou mít věčně. Nikdo nechce přijít brzo o své zásoby. A tato situace může kdykoliv nastat u některé ze zemí Guinejského zálivu. Zhoršení bezpečnosti způsobí výpadek v dodávce a ceny ropy budou lámat nové rekordy. Přerušení těžby by bylo globálně nejcitelněji znát u největších

regionálních producentů Nigérie a Angoly. Jejich produkce má skutečně globální význam. Výpadek by ovlivnil největší množství lidí na světě, zatímco narušení těžby menších producentů, jako je Gabon, Rovnicková Guinea nebo Kongo, by ovlivnilo ve větší míře pouze je samotné nebo maximálně několik dalších zemí v regionu.

Plovoucí ropná zařízení zde alespoň nemohou být poškozena přírodními vlivy na rozdíl od těch v Mexickém zálivu, kde jsou časté tropické bouře a hurikány. V Guinejském zálivu se takové atmosférické poruchy nevyskytují. Není zde ani žádná výrazná vulkanická činnost, která by způsobila zemětřesení a následnou vlnu tsunami. Havárie na zařízeních a následný výpadek v produkci však může způsobit lidský faktor. A jedná se jak o úmyslné jednání, které charakterizují sabotáže, tak i o neúmyslné skutky, například zanedbání údržby. Guinejskému zálivu tak může hrozit havárie podobná výbuchu ropné plošiny Deepwater Horizon v Mexickém zálivu. Ropné společnosti si zde totiž dlouhé roky vůbec nelámou hlavu s ochranou životního prostředí a jejich bezpečnostní prvky na zařízeních ropného průmyslu taky nebudou odpovídat normám z vyspělých zemí.

Pokud by v Guinejském zálivu skutečně došlo k havárii obdobného rozsahu, dá se očekávat pomalá reakce všech zúčastněných stran a pouze malá zmínka ve světových médiích. Vždyť v deltě Nigeru uniklo za desítky let do životního prostředí daleko více ropy než při nejvážnější jednorázové události, ale na světě tohle skoro nikoho nezajímá. Až kdyby se případná ropná skvrna dala do pohybu k evropským, popřípadě americkým břehům, začala by se situace řešit. Afrika přece většinu lidí ve vyspělém světě nezajímá. Všichni by ji měli nejradši jen jako zdroj surovin. Pro srovnání v současnosti probíhá vážná humanitární krize ve východní cípu afrického kontinentu. Zpočátku ji nikdo nebral vážně. Až s rostoucí pohromou a miliony mrtvých se událost dostala do světových novin. Přitom sucho tam trvá už několik let. Copak nikdo o nastalé situaci nevěděl dříve? Samozřejmě věděl, ale nikdo nic pořádného neudělal...

10. ZÁVĚR

Distribuce ropy v regionálním měřítku nemá takový význam. Prvním důvodem je omezená regionální poptávka po ropě a ropných produktech. Zadruhé regionální rafinerie mají malou kapacitu a jsou ve špatném stavu. Pro země vyvážející ropu je ale i tak vhodné využít místního potenciálu, protože stejně jako se vyspělé země snaží diverzifikovat své dodavatele, měly by se produkující státy snažit diverzifikovat své zákazníky.

Přeprava ropy z Guinejského zálivu do světa probíhá formou ropných tankerů. Oblast je však po vodách u Somálska druhým nejčastějším terčem pirátů na světě. Jejich útokům často čelí právě tankery s ropou. Pro budoucí zajištění nepřetržitých dodávek ropy je proto potřeba výrazné zlepšení bezpečnosti v zálivu formou vnitroregionální, ale i celosvětové koordinace. Světové velmoci by měly spojit společné síly a podílet se na ochraně zálivu. Úloha nebude tolik složitá jako u pobřeží Somálska, neboť v Guinejském zálivu není tomuto riziku vystaveno tak rozsáhlé území.

Ze zahraničních mocností mají největší zájem o zdejší ropu USA, Čína a Indie. Zapojení Evropy v posledních letech slábne a do budoucna se situace pravděpodobně nezlepší, vzhledem k omezeným možnostem koordinovanosti evropské zahraniční politiky. Spojené státy svojí energetickou politiku často mění, ale jejich vysoká spotřeba ropy a tudíž závislost na importu jim nedává jinou možnost, než dovážet ropu z Guinejského zálivu. Ukazuje se síla rychle se rozvíjejících asijských gigantů Číny a Indie. Obě země se nepodílely na kolonizaci Afriky a ani na následném těžkopádném rozvoji po získání nezávislosti afrických zemí. Jejich přímočará politika získávání energetických zdrojů proto slaví (ne) čekaný úspěch.

Země kolem Guinejského zálivu se staly a do budoucna budou významným zdrojem ropy pro vyspělé země. Nigérie a Angola již desítky let těží ropu a přispívají značným dílem na světový trh s ropou. Další země vyvážející ropu mají spíše regionální význam a jejich zapojení do světového obchodu s ropou není natolik výrazné. Prognózy budoucího vývoje u nich navíc předpovídají klesající těžbu a relativně brzký konec ropné éry.

11. SUMMARY

Distribution of oil on a regional scale is not so important. The first reason is the limited regional demand for oil and petroleum products. Second, regional refineries have little capacity and are in poor condition. For oil-exporting countries but it is advisable to use the local potential, as well as developed countries try to diversify their suppliers, they should be producing countries try to diversify its customers.

Transportation of oil from the Gulf of Guinea to the world is in the form of oil tankers. The area is, however, the waters off Somalia the second most common target for pirates in the world. Their attacks are often faced with just oil tankers. To ensure continuous future supply of oil is therefore a need for a substantial improvement in security in the form of intra-bay, but also global coordination. World powers should join forces and participate in the joint to protect the bay. The role will be less difficult as the coast of Somalia, as in the Gulf of Guinea is not exposed to this risk as a large area.

Foreign powers have the greatest interest in the local oil the U.S., China and India. The involvement of Europe in recent years, weakened and in the future the situation may improve due to the limited possibilities of co-ordinated European foreign policy. United States, its energy policy changes frequently, but their high consumption of oil and thus dependence on imports makes them no choice but to import oil from the Gulf of Guinea. It shows the strength of emerging Asian giants China and India. Both countries not involved in the colonization of Africa, nor the subsequent cumbersome development after independence of African countries. Their straightforward policy of acquiring energy resources so celebrated (not) waiting success.

The land around the Gulf of Guinea has become in the future and will be an important source of oil for industrialized countries. Nigeria and Angola for decades, oil profits and contribute a considerable part of the world oil market. Other oil-exporting countries tend to have regional significance and their integration into the world oil trade is not so pronounced. Forecasts of future development they also predict a declining mining and oil relatively early end to the era.

POUŽITÉ ZDROJE

LITERATURA

- ABEGUNRIN, Olayiwola . *Nigerian foreign policy under military rule, 1966-1999*. Westport : Praeger Publishers, 2003. 217 s.
- AFRICAN DEVELOPMENT BANK, AFRICAN UNION. *Oil and gas in Africa*. Oxford : Oxford University Press, 2009. 231 s.
- AFRICAN DEVELOPMENT BANK, OECD. *African Economic Outlook 2010*. OECD Publishing, 2010. 286 s.
- DIAMOND, Larry Jay ; PLATTNER, Marc F. . *Democratization in Africa: Progress and Retreat*. Baltimore : The Johns Hopkins University Press, 2010. 360 s.
- ALAO, Abiodun . *Natural resources and conflict in Africa : the tragedy of endowment*. Rochester : University of Rochester Press, 2007. 353 s.
- ALDEN, Chris ; LARGE, Daniel ; DE OLIVEIRA, Ricardo Soares . *China returns to Africa: a rising power and a continent embrace*. New York : Columbia University Press, 2008. 382 s.
- ANDERSON, Kym ; MASTERS, William A. . *Distortions to agricultural incentives in Africa*. Washington : World Bank Publishers, 2009. 618 s.
- ARIWERIOKUMA, Soala . *The political economy of oil and gas in Africa: the case of Nigeria*. New York : Routledge, 2008. 354 s.
- BASEDAU, Matthias ; MEHLER, Andreas . *Resource politics in Sub-Saharan Africa*. Hamburg : Institute für Afrika-Kunde, 2005. 355 s.
- BERI, Ruchita ; SINHA, Uttam Kumar . *Africa and Energy Security: Global Issues, Local Responses*. New Delhi : Academic Foundation, 2009. 260 s.
- BHATTACHARYA, Rina ; GHURA, Dhaneshwar . *Oil and growth in the Republic of Congo* : IMF, 2006. 16 s.
- BLANK, Debbie . *Coming Soon : a peek at the future*. Longwood : Xulon Press, 2010. 222 s.
- BOOKER, M. Keith . *The Chinua Achebe encyclopedia*. Westport : Greenwood, 2003. 318 s.
- BOSSARD, Laurent, OECD, Sahel and West Africa Club. *Regional atlas on West Africa*. Paříž : OECD Publishing, 2009. 284 s.
- CÍLEK, Václav; KAŠÍK, Martin. *Nejistý plamen*. Praha : Dokořán, 2008. 239 s.
- CLARKE, Duncan . *Crude Continent: The Struggle for Africa's Oil Prize*. Londýn : Profile Books, 2010. 704 s.
- COLLIER, Paul; SAMBANIS, Nicholas. *Understanding civil war: evidence and analysis*. Washington : World Bank Publications, 2005. 344 s.
- COLUMBUS, Frank H. ; WUSU, Olufemi . *Politics and economics of Africa*. New York : Nova Science Publishers, 2006. 134 s.
- COOKE, Jennifer G. . *U.S. Africa Policy beyond the Bush years : critical challenges for the Obama Administration*. Washington : Center for Strategic & International Studies, 2009. 214 s.
- DE OLIVEIRA, Ricardo Soares . *Oil and politics in the Gulf of Guinea*. New York : Columbia University Press, 2007. 379 s.
- DEROUEN, Karl R. ; HEO, Uk . *Civil wars of the world: major conflicts since World War II*. Santa Barbara : ABC-CLIO, 2007. 912 s.

- FOREST, James J. F. ; V. SOUSA, Matthew . *Oil and terrorism in the new Gulf : framing U.S. energy and security policies for the Gulf of Guinea*. Plymouth : Lexington Books, 2006. 329 s.
- FRYNAS, Jędrzej George. *Oil in Nigeria : conflict and litigation between oil companies and village communities*. Hamburg : LIT, 2000. 263 s.
- GARY, Ian ; KARL, Terry Lynn. *Bottom of the barrel: Africa's oil boom and the poor*. Baltimore : Catholic Relief Services, June 2003. 204 s. Dostupné z WWW: <http://crs.org/publications/showpdf.cfm?pdf_id=183>.
- GO, Delfin S. ; PAGE, John M. . *Africa at a turning point?: growth, aid, and external shocks*. Washington : World Bank Publications, 2008. 573 s.
- GUIDES, Ebiz. Nigeria. Dublin : Im. Grafihumo, 2006. 306 s.
- Human Rights Watch. *Well oiled : oil and human rights in Equatorial Guinea*. New York : Human Rights Watch, 2009. 102 s.
- CHABAL, Patrick ; VIDAL, Nuno . *Angola: the weight of history*. New York : Columbia University Press, 2008. 246 s.
- IHONVBĚRE, Julius Omozuanvbo; SHAW, Timothy M. *Illusions of power: Nigeria in transition*. Asmara : Africa World Press, 1998. 309 s.
- IKEIN, Augustine A. ; ALAMIEYESEIGHA, Diepreye S. P. ; AZAIKI, Steve S. . *Oil, democracy, and the promise of true federalism in Nigeria*. Lanham : University Press of America, 2008. 494 s.
- KLINE, John. *Ethics for International Business : Decision-Making in a Global Political Economy*. New York : Routledge, 2010. 296 s.
- K'ORINDA-YIMBO, Akinyi Princess of. *Darkest Europe and Africa's Nightmare : A Critical Observation of Neighboring Continents*. New York : Algora Publishing, 2008. 243 s.
- LEA, David . *Agricultural and Mineral Commodities Year Book*. New York : Routledge, 2002. 384 s.
- LEONARD, Thomas M. . *Encyclopedia of the developing world*. 1. New York : Routledge, 2006. 1 759 s.
- LLOYD, Richmond M. . *American Foreign Policy: Regional Perspectives*. Newport : Naval War College Press, 2009. 303 s.
- MAÑE, Damian Ondo . *Emergence of the Gulf of Guinea in the global economy: prospects and challenges*. Washington : IMF, 2005. 24 s.
- MEHLER, Andreas ; MELBER, Henning ; VAN WALRAVEN, Klaas . *Africa Yearbook: Politics, Economy and Society South of the Sahara in 2008*. Netherlands : Brill Academic Publishers, 2009. 520 s.
- NDULO, Muna . *Security, reconstruction, and reconciliation: when the wars end*. Londýn : UCL Press, 2007. 348 s.
- POTGIETER, Thean ; POMMERIN, Reiner . *Maritime security in southern African waters*. Stellenbosch : SUN MeDIA, 2009. 142 s.
- PRADHAN, Samir Ranjan. *India, GCC, and the global energy regime : exploring interdependence and Outlook for Collaboration*. New Delhi : Observer Research Foundation, 2008. 426 s.
- REUVID, Jonathan ; SHERLOCK, Jim ; SHERLOCK, David . *International Trade: An Essential Guide to the Principles and Practices of Export*. USA, UK : Kogan Page, 2011. 416 s.
- ROTBERG, Robert I. *Nigeria, elections and continuing challenges*. In *Council Special Report*. USA : Council of Foreign Relations, 2007. s. 39.

- SALMAN, M. A. Salman, World Bank. *The World Bank policy for projects on international waterways : An historical and legal analysis*. Washington : World Bank, 2009. 288 s.
- SHANKLEMAN, Jill . *Oil, profits, and peace : does business have a role in peacemaking?*. Washington : United States Institute of Peace, 2006. 235 s.
- SCHWARTZ, Maurice L. *Encyclopedia of coastal science*. Dordrecht : Springer, 2005. 1211 s.
- SMITH, Malinda . *Securing Africa: post-9/11 discourses on terrorism*. Farnham : Ashgate Publishing Limited, 2010. 247 s.
- STEAD, Mike ; RORISON, Sean . *Angola*. Guilford : Globe Pequot Press, 2010. 240 s.
- STEWART, P., et al (1988) *Association between several sites of cancer and ten types of exhaust and combustion products*. Scand. J. Work Environ, Health. 14, 79 – 90.
- STOCK, Robert F. . *Africa South of the Sahara : a geographical interpretation*. New York : The Guilford Press, 2004. 477 s.
- STOKES, Doug ; RAPHAEL, Sam . *Global Energy Security and American Hegemony*. Baltimore : Johns Hopkins University Press, 2010. 280 s.
- STRÍDA, Miroslav. *Země světa: Afrika, Amerika, Oceánie: Svazek 2*. Praha : Svoboda, 1987. 476 s.
- ŠINDLER, Petr; BAAR, Vladimír. *Regionální geografie světadílů a oceánů*. Ostrava : PF Ostrava, 1988. 196 s.
- TAYLOR, IAN . *China's oil diplomacy in Africa*. International Affairs. 2006, 5, s. 937–959.
- TAYLOR, Ian . *The international relations of Sub-Saharan Africa*. Londýn : Continuum International Publishing Group, 2010. 176 s.
- TRAUB-MERZ, Rudolf ; YATES, Douglas. *Oil policy in the Gulf of Guinea: security & conflict, economic growth, social development : international conference proceedings*. : Friedrich-Ebert-Stiftung, 2004. 216 s.
- UNDP-GEF. *International Waters Programme : Delivering Results* . New York : DIANE Publishing, 2009. 43 s
- UNITED NATIONS. *Economic Report on Africa 2009: Developing African Agriculture Through Regional Value Chains*. Addis Abeba : United Nations Economic Commission for Africa, 2009. 193 s.
- VAKUNTA, Peter W. . *Cry my beloved Africa: essays on the postcolonial aura in Africa*. Kamerun : Langaa Research and Publishing Common Initiative Group, 2008. 86 s.
- WENNMANN, Achim . *The Political Economy of Peacemaking* . Abingdon : Routledge, 2011. 176 s.
- WORLD BANK, World Bank Group. *Africa Development Indicators 2010*. Washington : World Bank Publications, 2010a. 202 s.
- WORLD BANK. *Angola: oil, broad-based growth, and equity*. Washington : DC: World Bank, 2007. 156 s.
- WUNDER, Sven. *Oil wealth and the fate of the forest : a comparative study of eight tropical countries*. New York : Routledge, 2003. 456 s.
- XU, Yi-Chong . *The Competition For Oil And Gas In Africa*. *Energy & Environment*. 2008, 8, s. 1207-1226.

- YATES, Douglas Andrew . *The rentier state in Africa : oil rent dependency and neocolonialism in the republic of gabon*. Asmara : Africa World Press, 1996. 249 s.
- YOUNGS, Richard . *Energy security: Europe's new foreign policy challenge*. Abingdon : Routledge, 2009. 230 s.
- ZELEZA, Tiyambe ; KAKOMA, Ibulaimu . *Science and technology in Africa*. Asmara : Africa World Press, 2003. 628 s.

INTERNET

- African Development Bank, African Union. *Oil and Gas in Africa* [online]. Oxford : Oxford University Press, 2009 [cit. 2011-08-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Publications/Full%20Document%20-%20Oil%20and%20Gas%20in%20Africa.pdf>>.
- African Development Bank. Crude Oil and Natural Gas Production in Africa and the Global Market Situation. *Commodities Brief* [online]. 8 October 2010, 4, [cit. 2011-08-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Publications/Commodity%20Brief%20Oil%20and%20gas%20Final.pdf>>.
- African Economic Outlook [online]. 2008 [cit. 2011-08-02]. *Turning African Agriculture Into a Business: A Reader*. Dostupné z WWW: <<http://www.africaneconomicoutlook.org/fileadmin/uploads/aeo/Resources/Turning%20African%20Agriculture%20into%20a%20Business.pdf>>.
- African Petroleum Producers' Association [online]. June 2010 [cit. 2011-08-01]. *APPA Bulletin 14*. Dostupné z WWW: <http://www.appa.int/en/pub/APPA_bull14.pdf>.
- Angolan Embassy in Canada [online]. 2009 [cit. 2011-08-01]. *History Of The Oil Industry In Angola*. Dostupné z WWW: <<http://www.embangola-can.org/oil.html>>.
- BAZIKA, Jean-Christophe Boungou . *The Impact of China-Africa Trade Relations: The Case of the Republic of Congo*. In Policy Brief [online]. 2008 [cit. 2011-08-01]. Dostupné z WWW: <http://cloud2.gdnet.org/CMS/getRepoDoc.php?community_group_document_id=63>.
- BP [online]. 10 September 2007 [cit. 2011-08-01]. *Peak Oil: A metaphor for Anxiety*. Dostupné z WWW: <<http://www.bp.com/genericarticle.do?categoryId=98&contentId=7037773>>.
- BP [online]. June 2010 [cit. 2011-08-01]. *BP Statistical Review of World Energy*. Dostupné z WWW: <http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/reports_and_publications/statistical_energy_review_2008/STAGING/local_assets/2010_downloads/statistical_review_of_world_energy_full_report_2010.pdf>.
- BROWN, Christopher ; MACKENZIE, Wood . PennEnergy [online]. 2009 [cit. 2011-08-01]. *A golden decade for Angola's deepwater*. Dostupné z WWW: <http://www.pennenergy.com/index/petroleum/display/5955590589/articles/offshore/volume-69/issue-12/west-africa/a-golden_decade_for.html>.
- CIA [online]. July 5, 2011 [cit. 2011-08-01]. *The World Factbook: Nigeria*. Dostupné z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ni.html>>.
- Clarksons [online]. 27 July 2010 [cit. 2011-08-02]. *Indian Imports From Africa On The Up*. Dostupné z WWW: <http://www.clarksons.net/markets/feature_display.asp?section=&news_id=30287&title=Indian+Imports+From+Africa+On+The+Up%A8%A8>.
- COLLELO, Thomas . *Angola* [online]. Washington : GPO for the Library of Congress, 1991 [cit. 2011-08-01]. Dostupné z WWW: <<http://countrystudies.us/angola/>>.

- Commission Of The European Communities [online]. Brussels : 10.10.2007 [cit. 2011-08-02]. *EU Energy Policy Data*. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/energy/energy_policy/doc/02_eu_energy_policy_data_en.pdf>
- EAI [online]. Sep 4th, 2010 [cit. 2011-08-02]. [Http://eai.in/blog/2010/09/indias-fossil-energy-security-strategy.html](http://eai.in/blog/2010/09/indias-fossil-energy-security-strategy.html). Dostupné z WWW: <<http://eai.in/blog/2010/09/indias-fossil-energy-security-strategy.html>>.
- EB.com. Encyclopædia Britannica [online]. 2011 [cit. 2011-08-01]. Gulf of Guinea. Dostupné z WWW: <<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/248843/Gulf-of-Guinea%3E>>
- EB.com. Encyclopædia Britannica [online]. 2011 [cit. 2011-08-01]. Volta River. Dostupné z WWW: <<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/632455/Volta-River>>
- ECON Analysis AS. Part IV: Country Briefs. In *West Africa's oil resources - curse or blessing?* [online]. Oslo : ECON, 2004 [cit. 2011-08-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.afrika.no/noop/file.php?id=10517>>.
- EIA [online]. 2011 [cit. 2011-08-01]. Country Analysis Brief: Equatorial Guinea. Dostupné z WWW: <http://www.eia.gov/cabs/Equatorial_Guinea/pdf.pdf>.
- EIA [online]. August 2010 [cit. 2011-08-02]. Countries - India - Analysis. Dostupné z WWW: <<http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=IN>>.
- EIA [online]. July 27, 2010 [cit. 2011-08-01]. International Energy Outlook 2010. Dostupné z WWW: <[http://www.eia.gov/oiaf/ieo/pdf/0484\(2010\).pdf](http://www.eia.gov/oiaf/ieo/pdf/0484(2010).pdf)>.
- *EUROPA* [online]. 9 July 2007 [cit. 2011-08-02]. Trans-Sahara Gas Pipeline conference: future possibilities for diversification of EU energy supply. Dostupné z WWW: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/1037>>.
- *European Commission* [online]. 2011 [cit. 2011-08-02]. Registration of Crude Oil Imports and Deliveries in the European Union. Dostupné z WWW: <<http://ec.europa.eu/energy/observatory/oil/doc/import/coi/eu-coi-from-extra-eu-2010-01-12.pdf>>.
- *European Commission*, EUROSTAT [online]. 2010 [cit. 2011-08-02]. Statistical Aspects of the Oil Economy in 2009. Dostupné z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-10-031/EN/KS-QA-10-031-EN.PDF>.
- European Commission. Study On Oil Refining And Oil Markets [online]. [s.l.] : [s.n.], 2008 [cit. 2011-08-01]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/energy/observatory/oil/doc/investments/2008_01_study_oil_refining_oil_markets.pdf>.
- Exploration Trends show continued promise in world's offshore basins. Growth expected in global offshore crude oil supplies.. *Oil & Gas Journal* [online]. March 05, 2007, 1, [cit. 2011-08-01]. Dostupný z WWW: <http://www.ipc66.com/publications/Global_Offshore_Assessment.pdf>.
- FARRELL, Susan ; RODGERS, Michael . Gulf of Guinea Oil and Gas Overview and Outlook [online]. May 2007 [cit. 2011-08-01]. Dostupné z WWW: <<http://ita.doc.gov/td/energy/otc%202007%20pfc%20gog.pdf>>.
- FERREIRA, Manuel Ennes . Angola: conflict and development, 1961-2002. *The Economics of Peace and Security Journal* [online]. 2006, 1, [cit. 2011-08-01]. Dostupný z WWW: <http://www.epsjournal.org.uk/pdfs/eps_v1n1_ferreira.pdf>.

- Freedom House. The world's most repressive societies. In Worst of the Worst 2011 [online]. New York, 2011 [cit. 2011-08-01]. Dostupné z WWW: <http://www.freedomhouse.org/uploads/special_report/101.pdf>.
- Friends of the Earth International [online]. January 2006 [cit. 2011-08-01]. The myths of the west african gas pipeline. Dostupné z WWW: <<http://www.foei.org/en/resources/publications/oil-mining-and-gas/2000-2007/wagp-inet.pdf>>.
- GAUTHIER, Bernard ; ZEUFACK, Albert . Governance and Oil Revenues in Cameroon. In Revenue Watch Project, OxCARRE [online]. Oxford : Oxford University, 2009 [cit. 2011-08-01]. Dostupné z WWW: <http://roses.univ-paris1.fr/membres/KarineMarazyan/site_labo/gauthier.pdf>.
- GBI Research. The Future of the Offshore Drilling Industry to 2015 - Market Analysis, Capital Spend and Competitive Landscape. [online]. February 2010 [cit. 2011-08-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.docstoc.com/docs/64933525/The-Future-of-the-Offshore-Drilling-Industry-to-2015---Market-Analysis-Capital-Spend-and-Competitive-Landscape>>.
- GILPIN, Raymond . Enhancing Maritime Security in the Gulf of Guinea. Strategic Insights [online]. January 2007, 6, [cit. 2011-08-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.nps.edu/Academics/centers/ccc/publications/OnlineJournal/2007/Jan/gilpinJan07.html>>.
- *Government of India: Planning Commission* [online]. August 2008 [cit. 2011-08-02]. Integrated Energy Policy. Dostupné z WWW: <http://planningcommission.nic.in/reports/genrep/rep_intengy.pdf>.
- HANSON, Stephanie . Council on Foreign Relations [online]. June 6, 2008 [cit. 2011-08-02]. China, Africa, and Oil. Dostupné z WWW: <http://www.relooney.info/SI_Oil-Politics/RGE-China_10.pdf>.
- HEILEMAN, S. Large Marine Ecosystems of the World [online]. 2009 [cit. 2011-08-02]. Guinea Current: LME #28. Dostupné z WWW: <http://www.lme.noaa.gov/index.php?option=com_content&view=article&id=74:lme28&catid=41:briefs&Itemid=72>.
- High Commission of India, Abuja [online]. 2010 [cit. 2011-08-02]. NIGERIA – Fact Sheet & Bilateral Cooperation. Dostupné z WWW: <<http://www.indianhcabuja.com/Nigeria-Fact-Sheet.htm>>.
- HURST, Cindy. China's Oil Rush in Africa. Energy Security [online]. 2006, [cit. 2011-08-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.iags.org/chinainfrica.pdf>>.
- Chevron. Chad Fact Sheet. In [online]. 2011 [cit. 2011-08-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.chevron.com/documents/pdf/chadfactsheet.pdf>>.
- ChinaOilWeb [online]. 2010 [cit. 2011-08-02]. China's Crude Oil Imports Data for January. Dostupné z WWW: <<http://www.chinaoilweb.com/UploadFile/docs/Attachment/2010-3-169132990.pdf>>.
- ICC Commercial Crime Services (CCS) [online]. 14 January 2010 [cit. 2011-08-01]. 2009 Worldwide piracy figures surpass 400. Dostupné z WWW: <http://www.icc-ccs.org/index.php?option=com_content&view=article&id=385:2009-worldwide-piracy-figures-surpass-400&catid=60:news&Itemid=51>.
- ICC Commercial Crime Services (CCS) [online]. 2011 [cit. 2011-08-01]. Piracy Prone Areas and Warnings. Dostupné z WWW: <<http://www.icc-ccs.org/piracy-reporting-centre/prone-areas-and-warnings>>.

- IEA [online]. June 2009 [cit. 2011-08-01]. Medium-term Oil Market Report. Dostupné z WWW: <<http://www.iea.org/papers/2009/mtomr2009.pdf>>.
- IEA. Angola: towards an energy strategy [online]. Paříž : IEA, 2006 [cit. 2011-08-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.iea.org/textbase/nppdf/free/2006/angola2006.pdf>>.
- IEA. World Energy Outlook 2011 : Are We Entering a Golden Age of Gas? [online]. Paříž : OECD/IEA, 2011 [cit. 2011-08-02]. Dostupné z WWW: <http://www.iea.org/weo/docs/weo2011/WEO2011_GoldenAgeofGasReport.pdf>.
- Institute for Security Studies [online]. 2002 [cit. 2011-08-01]. Cameroon. Dostupné z WWW: <http://www.issafrica.org/af/profiles/Cameroon/cameroon_index.html>.
- ITOPF [online]. 2004 [cit. 2011-08-02]. OIL SPILL EFFECTS ON FISHERIES. Dostupné z WWW: <http://www.itopf.com/_assets/documents/tip3.pdf>
- ITOPF [online]. 2010 [cit. 2011-08-02]. Case Histories - A. Dostupné z WWW: <<http://www.itopf.com/information-services/data-and-statistics/case-histories/alist.html#Abt>>.
- JOHN, Adrian . Douglas-Westwood [online]. 1 April 2008 [cit. 2011-08-01]. Deepwater business prospects, 2008-2012. Dostupné z WWW: <<http://www.thefreelibrary.com/Deepwater+business+prospects,+2008-2012.-a0178410649>>.
- LAVIČKA, Václav . Svět ropy [online]. 1.4.2010 [cit. 2011-08-02]. Obama chce rozšířit těžbu ropy z moře. Dostupné z WWW: <<http://www.petrol.cz/ropa/clanek.asp?id=13578>>.
- MBendi [online]. 2010 [cit. 2011-08-01]. Oil Refining in Africa - Overview. Dostupné z WWW: <<http://www.mbendi.com/indy/oil/ogrf/af/p0005.htm>>.
- MBendi [online]. 2011 [cit. 2011-08-01]. Oil and Gas in Equatorial Guinea. Dostupné z WWW: <<http://www.mbendi.com/indy/oilg/af/eq/p0005.htm#5>>.
- Mongabay [online]. 2010 [cit. 2011-08-01]. Angola-Oil. Dostupné z WWW: <<http://www.mongabay.com/history/angola/angola-oil.html>>.
- Nigeria Sao Tome Joint Development Zone [online]. 2011 [cit. 2011-08-01]. Introduction. Dostupné z WWW: <<http://n-stpjda.com/nstpjda/>>.
- NIPC Nigeria [online]. 2004 [cit. 2011-08-01]. OIL AND GAS. Dostupné z WWW: <<http://www.nipc.gov.ng/oil&gaspape.html>>.
- NOAA [online]. August 17, 2009 [cit. 2011-08-02]. Improving Satellite Data Estimation of Gas Flaring Volumes. Dostupné z WWW: <http://www.ngdc.noaa.gov/dmsp/interest/flare_docs/NGDC_flaring_report_20090817.pdf>.
- NWILO, Peter C. ; BADEJO, Olusegun T. . FIG [online]. 2006 [cit. 2011-08-02]. Impacts and Management of Oil Spill Pollution along the Nigerian Coastal Areas. Dostupné z WWW: <http://www.fig.net/pub/figpub/pub36/chapters/chapter_8.pdf>.
- OECD, African Development Bank. African Economic Outlook [online]. [s.l.] : OECD Publishing, 2002 [cit. 2011-08-02]. Equatorial Guinea, s. . Dostupné z WWW: <<http://www.oecd.org/dataoecd/35/1/1824667.pdf>>.
- OGP [online]. 2011 [cit. 2011-08-01]. Deepwater Wells. Dostupné z WWW: <http://budsoffshoreenergy.files.wordpress.com/2011/05/girg_deepwater_wells1.pdf>.
- OGT Africa [online]. 2010 [cit. 2011-08-01]. 14th UNCTAD Africa Oil, Gas & Minerals Trade & Finance: Conference and Exhibition. Dostupné z WWW: <http://www.ogtfafrica.com/14thunctad/14thunctad_allpages.pdf>.

- OilPrice [online]. 02 April 2010 [cit. 2011-08-01]. Tension Builds in the Gulf of Guinea as Competition for Economic Resources Increases. Dostupné z WWW: <<http://oilprice.com/Geo-Politics/Middle-East/Tension-Builds-in-the-Gulf-of-Guinea-as-Competition-for-Economic-Resources-Increases.html>>.
- OSUNTOGUN, A. ; EDORDU, C.C. ; ORAMAH, B. O. . Potentials for diversifying Nigeria. In AERC Research Paper 68 [online]. Nairobi : African Economic Research Consortium, 1997 [cit. 2011-08-01]. Dostupné z WWW: <<http://idl-bnc.idrc.ca/dspace/bitstream/10625/15662/1/108252.pdf>>.
- PERRY, Alex . Africa's Oil Dreams. TIME [online]. May 31, 2007, 1, [cit. 2011-08-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1626751-2,00.html>>.
- PFC Energy. International Energy Forum [online]. July 2009 [cit. 2011-08-01]. Unpacking Uncertainty: Investment Issues in the Petroleum Sector. Dostupné z WWW: <<http://www.ief.org/PDF%20Downloads/IEF%20Unpacking%20Uncertainties%20Report.pdf>>.
- PRICE, Gareth ; VINES, Alex . Rozvojovka [online]. 2007 [cit. 2011-08-02]. Jak si Indie namlouvá Afriku. Dostupné z WWW: <http://www.rozvojovka.cz/jak-si-indie-namlouva-afriku_200_66.htm>.
- QURESHI, Mahvash Saeed . Africa's Oil Abundance and External Competitiveness: Do Institutions Matter? [online], July 2008 [cit. 2011-08-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2008/wp08172.pdf>>.
- RENO, William . Angola's War Economy [online]. Pretoria : Institute for Security Studies, 2000 [cit. 2011-08-01]. The real (war) economy of Angola, s. . Dostupné z WWW: <<http://www.issafrica.org/pubs/books/Angola/11Reno.pdf>>.
- REVENUE WATCH [online]. New York : Open Society Institute, 2005 [cit. 2011-08-02]. COVERING OIL: A Reporter's Guide to Energy and Development. Dostupné z WWW: <<http://www.renewatch.org/files/covering-oil-072305.pdf>>.
- Revenue Watch, Transparency International. Transparency: Governments and the oil, gas and mining industries. In 2010 Revenue Watch Index [online]. New York : [s.n.], 2010 [cit. 2011-08-01]. Dostupné z WWW: <<http://transparency.org/content/download/55256/882980/RWI+Index+2010.pdf>>.
- RODRIGUE, Jean-Paul . The Geography Of Transport Systems [online]. 2007 [cit. 2011-08-02]. International Oil Transportation. Dostupné z WWW: <<http://people.hofstra.edu/geotrans/eng/ch5en/appl5en/ch5a1en.html>>.
- SANYAL, Bikas C ., et al. Development of the oil industry in Cameroon and its implications for education and training. In IIEP Research Report No . 79 [online]. Paříž : UNESCO, 1990 [cit. 2011-08-01]. Dostupné z WWW: <<http://unesdoc.unesco.org/images/0008/000866/086663eo.pdf>>.
- SHINN, David H. CSIS [online]. 2011 [cit. 2011-07-03]. Africa, China, United States and Oil. Dostupné z WWW: <<http://csis.org/blog/africa-china-united-states-and-oil>>.
- TACHAU, Anna Liesel . A comparison of US and Chinese incentives in winning oil contracts in African countries. Journal of World Energy Law and Business [online]. 2011, 1, [cit. 2011-08-02]. Dostupný z WWW: <http://www.aipn.org/userfiles/file/Student%20Writing%20Papers/J_World_Energy_Law_Bus-2011-Tachau-68-76%5B1%5D.pdf>.

- Transparency International. 2011 Report On Oil And Gas Companies. In Promoting Revenue Transparency 2011 [online]. Berlín : [s.n.], 2011 [cit. 2011-08-01]. Dostupné z WWW: <http://www.transparency.org/content/download/59374/951162/TI_PRT_2011_report_FINAL_EN.pdf>.
- Transparency International. Regional Highlights: Sub-Saharan Africa. In Corruption Perceptions Index 2009 [online]. 2009 [cit. 2011-08-01]. Dostupné z WWW: <http://www.transparency.org/content/download/47603/761859/CPI+2009+Regional+Highlights+Sub-Saharan+Africa+_en.pdf>.
- UK Trade & Investment [online]. 22 March 2011 [cit. 2011-08-01]. Oil & Gas Opportunities in Angola. Dostupné z WWW: <<http://www.globaltrade.net/international-trade-import-exports/f/market-research/pdf/Angola/Energy-Coke-Oil-Gas-Electricity-Oil---Gas-Opportunities.html>>.
- UNCTAD [online]. 2006 [cit. 2011-08-01]. From trade poles to development poles: intra-African merchandise trade. Dostupné z WWW: <<http://www.unctad.org/templates/WebFlyer.asp?intItemID=4917&lang=1>>.
- UNCTAD. Review Of Maritime Transport 2009 [online]. New York a Ženeva : United Nations, 2009 [cit. 2011-08-01]. Dostupné z WWW: <http://www.unctad.org/en/docs/rmt2009_en.pdf>.
- UNECA. Economic Report on Africa 2011 [online], 2011 [cit. 2011-08-02]. Economic and Social Conditions in Africa in 2010 and Prospects for 2011, s. . Dostupné z WWW: <<http://www.uneca.org/era2011/chap2.pdf>>.
- UNEP. Africa Environment Outlook [Online]. 2002 [Cit. 2011-08-02]. Pollution Of Central Africa's Coastal And Marine Environment. Dostupné z WWW: <<http://hqweb.unep.org/dewa/africa/publications/AEO-1/119.htm>>.
- UNHCR. UNHCR [online]. 25 February 2011 [cit. 2011-08-01]. Ban reports progress in efforts to end Equatorial Guinea-Gabon border dispute. Dostupné z WWW: <<http://www.unhcr.org/refworld/country,,,GAB,,4d6c9350c,0.html>>.
- UNODC. Transnational Trafficking and the Rule of Law in West Africa: : A Threat Assessment [online]. Vídeň : UNODC, July 2009 [cit. 2011-08-01]. Dostupné z WWW: <http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/West_Africa_Report_2009.pdf>.
- USGS [online]. 2007, [cit. 2010-03-24]. USGS Minerals Information: Africa and the Middle East. Dostupné z WWW: <<http://minerals.usgs.gov/minerals/pubs/country/africa.html>>.
- USGS [online]. February 2010 [cit. 2011-08-01]. Assessment of Undiscovered Oil and Gas Resources of Four West Africa Geologic Provinces. Dostupné z WWW: <<http://pubs.usgs.gov/fs/2010/3006/pdf/FS10-3006.pdf>>.
- VINES, Alex . OpenDemocracy [online]. 12 January 2010 [cit. 2011-08-01]. Cabinda's cause, Togo's tragedy. Dostupné z WWW: <<http://www.opendemocracy.net/alex-vines/cabinda%E2%80%99s-cause-togo%E2%80%99s-tragedy>>.
- WESGRO [online]. 2010 [cit. 2011-08-02]. Trade fact sheet angola. Dostupné z WWW: <http://www.wesgro.co.za/exporter/files/useruploads/user_anon/files/Angola%20Trade%20Fact%20Sheet.pdf>.

- West African Gas Pipeline Company [online]. 2011 [cit. 2011-08-01]. Key Milestones. Dostupné z WWW: <http://www.wagpco.com/index.php?option=com_content&view=article&id=109&Itemid=113&lang=en>.
- WIDDERSHOVEN, Cyril . *Institute for the Analysis of Global Security* [online]. November 15, 2004 [cit. 2011-08-02]. Chinese Quest for Crude Increases Focus on Africa. Dostupné z WWW: <<http://www.iags.org/n1115044.htm>>.
- World Bank [online]. 2010b [cit. 2011-08-02]. GDP per capita (current US\$). Dostupné z WWW: <<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>>.
- World Bank [online]. 2010c [cit. 2011-08-01]. Petroleum Product Markets in Sub-Saharan Africa. Dostupné z WWW: <http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2011/04/15/000333037_20110415023812/Rendered/PDF/611260ESW0whit1Efficiency0Study0121.pdf>.
- ZHAO, Hong . China's Oil Venture in Africa. *East Asia*. 8 November 2007, 24, s. 399–415.